

VILNIS

LIETUVIŲ LIAUDIES LAIKRAŠTIS
LITHUANIAN NEWSPAPER
3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608
Telefonas: (312) 842-7325

VOLUME LXVIII Nr. 1

KETVIRTADIENIS, SAUSIO (JANUARY) 7, 1988

KAINA 25 c.

KASDIEN

Jeigu, tai daug žada
Yra ir plepalų
Gėda . . . ir dar kokia gėda!
Ne tik gėda, bet ir . . .

Per keturiasdešimt metų žmonija kamavusios branduolinio karo grėsmės slogos — atsiduso, kaip išėjusi iš karštos pirties — atsikvėpti grynu oru. Atkrito baimė dėl išlikimo, nerimas dėl pasaulio sugriovimo, prašvito galimybės suklestėti tautų draugystei, žmonių vienu kitais pasitikėjimui, ko per amžius siekė didieji protai.

Jeigu sutartis pasirašyta nuoširdžiai, ji daug žada ir mums amerikiečiams, visiems Amerikoje gyvenantiems žmonėms. Turės palengvėti šimtabilijoninė ginklavimuisi našta, bilijonai ir bilijonai dolerių, kurie dabar pilami Pentagonui — bus nukreipti žmonių gerbuvui: pigių namų statybai, mokyklų ir viešelių statybai, miestų nuo laukų apvalymui, švietimui, sveikatos apsaugai . . .

Bet jeigu pasirašė nuoširdžiai . . .

Yra plepalų, kad prez. Reagan, kelis kartus koliojęs Tarybų Sąjungą ir netgi ją išvadinęs "blogybių imperija", visų nuostabai — Washingtono ištisė ranką ir pasisveikino aukšto lygio susitikime su generaliniu sekretorium Gorbaciovu. Aršieji konservatoriai, antikomunistai bei antitarybininkai sako, jog prezidentas ragožiumi apsiveręs ragožiumi . . .

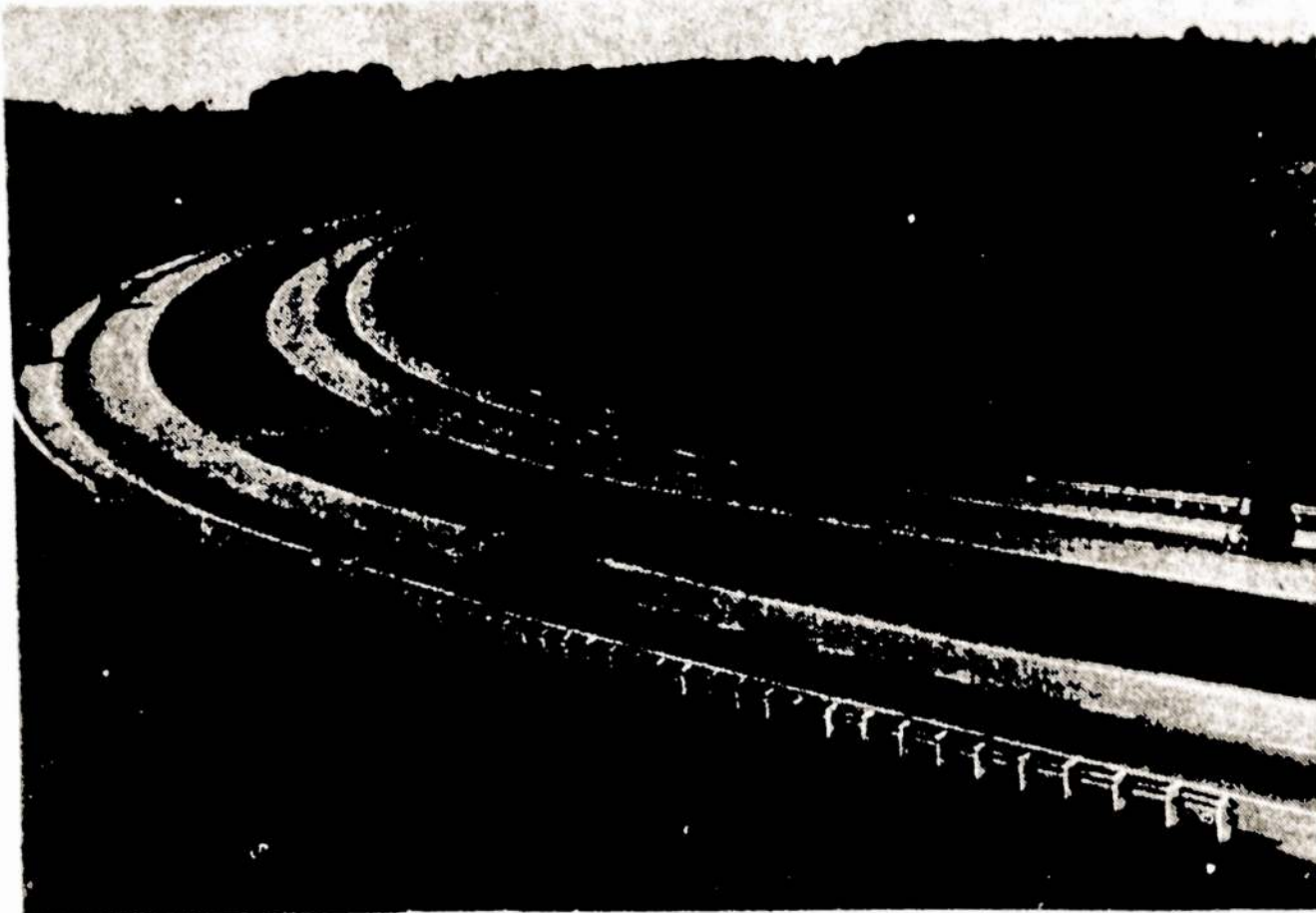
Nuosaikešni reakcininkai — kitokios nuomonės. Jie už "apsivertimą ragožiumi" bėdą verčia ponai prezidentienei Nancy, trokštančiai, kad jos vyro vardas būtų minimas žmonijos istorijos žymioje vietoje.

Kalbant apie nuoširdumą ar ne nuoširdumą, reikia turėti JAV kongreso mandagumą. Atvyksta koks nors buvęs ir jau nusidėvėjęs karaliukas bei jankiškam imperiaлизmui, korporacijoms parsidavęs kokios nors valstybės prezidentas, kongreso durys atviros jiems pasireklamuoti. Atvyko Amerikai lygios valstybės — Tarybų Sąjungos vadovas, kongreso durys užtrenktos!

Gėda ir dar kokia gėda! Doram amerikiečiui užsienyje kur dėti akis!

Arba, prez. Reagano ir sekretoriaus Gorbaciovo susitikimo metu Washingtono vyko ir Vakarų Vokietijoje susiorganizavusios vaikų organizacijos "Taikos paukšteliai" suauktas pasaulio vaikų aukšto lygio susitikimas, į kurį buvo atvykę iš 16 šalių keturiasdešimt vaikų.

Vaikų susitikimo delegacija nunešė gėlių buketą į TSRS ambasadą Gorbacioviui pasveikinimui. Vaikai buvo priimti ir netgi pavaišinti kava ir limonadu. Kita vaikų delegacija ėjo į Baltuosius Rūmus, bet

Automagistrālė Kaunas-Klaipėda.

Bernardo Aleksandravičiaus nuotr.

Lietuvos dienos Maskvoj

Su džiaugsmu pasitinkome žymių jubiliejų — Spalio revoliucijos 70-ąsias metines. Tas įvykis nulėmė ne tik didžiausios pagal plotą šalies likimą. Jis atsiliepė ir visos žmonijos tolimesniai gyvenimui. Juk visai kitaip dabar būtų pasaulyje, jeigu ne Didžioji Spalio socialistinė revoliucija.

Reikšmingajai sukakčiai pažymėti įvyko daug įdomių parengimų visose broliškose tarybinėse respublikose. O didžiausių iškilmių centras yra Tarybų Sąjungos sostinė Maskva. Ten jau nuo liepos vidurio kas savaitę vyko visų TSRS tautų kultūros dienos. Antrą rugsėjo savaitę tokia garbė buvo suteikta ir Tarybų Lietuvai. Man teko laimėti būti to įspūdingo ir džiugaus įvykio liudininku bei dalyviu. Todėl noriu su jumis, gerbiamieji skaitytojai, pasidalinti savo betarpiškais išpučiais.

Pagrindiniai Lietuvos kultūros dienų renginiai vyko sąjunginėje Liaudies ūkio pasiekimų parodoje (LLŪP). Tūkstančiai žmonių iš artimų ir tolimų milžiniškos valstybės kampelių kasdien atkeliauja į šią ištisus metus veikiančią milžinišką ekspoziciją. Jos paviljonuose ir lauko aikštelėse atskleidžiamas visų liaudies ūkio šakų, mokslo, kultūros patyrimas. Tai ir yra tas kapitalas, kuriuo grindžiama šiandieninė Tarybų Sąjungos stiprybė. Kiekvienas svečias, atvykęs į Liaudies ūkio pasiekimų parodą,

jiems buvo vartai užtrenkti. Padėję gėles prie vartų grįžo, nepasimatę su prezidentu. Sargai prie vartų paliktą gėlių buketą įmetė į šiukšlių dėžę.

Baltųjų Rūmų pareigūnas B. J. Cooper aiškina, jog nebuvo iš anksto pranešta, kad vaikai prezidentą sveikins. Netiesa, Baltiesiems Rūmams buvo pranešta laišku lapkričio 24 d. ir po to du ar tris kartus — telefonu.

Ne tik gėda, bet ir lenda pikta mintis, ar, ištis prezidentas nuoširdžiai pasirašė su Gorbaciovu sutartį.

S. J. Jokubka

Trumpai

— Afrikos 50 nepriklausomų šalių Vienybės Organizacijos pasveikino JAV ir TSRS vadovus už pasirašymą likvidavimui raketų sutarties.

— JAV ir TSRS mokslininkai tariaisi išvien nusikrauti žmogų į Marso planetą.

— Ligoninių ir sveikatos apsaugos tarnautojų bei darbuotojų profsąjunga užgyrė prezidento postui Jesse Jackson kandidatūrą.

— Lotynų Amerikos socialistų Antrojo Internacionalo socialdemokratams pasisakė prieš JAV veiklą remti Nikaragvos "contras".

— Federalinės valdžios tarnautojų profsąjunga nuo 1985 metų padidėjo 22 tūkstančiais narių — iki daugiau kaip 1.2 milijono.

istorijos ir architektūros paminklus. Beje, taip jau gražiai sutapo, kad tomis dienomis LŪP parodos dviejuose paviljonuose vyko šeštoji Maskvos tarptautinė knygų mugė. Joje dalyvavo knygų leidėjai ir prekybininkai daugiau kaip iš šimto valstybių. Malonu, kad mugėje savo stendą turėjo ir Tarybų Lietuva. Labai didelio pasisekimo susilaukė vilniškėje „Mokslo“ leidykloje išleistas albumas „TSRS gamta“, dailininko ir fotografo R. Dichavičiaus meninių fotografijų rinkinys „Žiedai tarp žiedų“, išspausdintas „Minties“ leidyklos pastangomis, gražiai „Vagos“ leidyklos parengti Lietuvos rašytojų kūriniai ne vien lietuvių, bet ir anglų, prancūzų, rusų bei kitomis pasaulio kalbomis.

Keletą dienų atviroje LŪPP estradoje ir uždaroje salėje (jeigu užeidavo lietutis, nes jau prasidėjo ruduo) koncertavo žymiausi Lietuvos dainininkai, muzikantai, liaudies dainų ir šokių ansamblis „Lietuva“, estrados atlikėjai iš Šiaulių, madų demonstruotojos iš Vilniaus modelių namų. Restorane „Jubiliejinis“ buvo galima skaniai užkasti panevėziečių kulinarų pagamintų valgių.

— Jaučiuosi lyg vėl pabuvoju si Lietuvoje, — pasakė man maskvietė pedagogė Tatjana Guseva. — Man labai patinka jūsų žalias gražiai tvarkomas kraštas, o ypač jo darbštūs žmonės. Štai mudu su vyru prieš kokių penkiolika metų įsigijome Šiauliuose gamintą televizorių „Taurus“ ir iki šiol jis veikia kuo puikiau! Nė karto neteko kviesti meistro. Noriu pasakyti ačiū tiems, kas pagamino tokį gerą daiktą.

Suprantama, malonu girdėti gražius žodžius apie savo krašto žmones ir jų gerus darbus. Tarybų Lietuvos dienų Maskvoje renginiai neapsiribojo vien Liaudies ūkio pasiekimų parodos sienomis. Įvairiuose Tarybų šalies sostinės rajonuose vyko mūsų respublikos pasiuntinių susitikimai su darbininkais, mokslininkais, valdžios atstovais. Ir visur jutome nuoširdų svetingumą, pagarbą. Tai ir buvo graži apraiška tautų draugystės — paties brangiausio Spalio revoliucijos laimėjimo.

Sigitas Krivickas

VILNIS

Lithuanian Peoples' Bi-weekly (659-780)

Published bi-weekly, Thursday, except when preceded by a Holiday,
by the Workers Publishing Association, Inc.
Subscription rates in United States: one year \$15.00; Chicago \$17.00;
Canada, and other foreign countries — \$20.00.

POSTMASTER: Send address changes to the Phone 842-7325
VILNIS—3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608

Second-class postage paid at Chicago, Illinois (U.S.P.S. 659-780)

Ižengus į Naujuosius metus

Į šiuos, 1987-uosius metus, sveikai galvojanti žmonija ižengė pakilia nuotaika, ir atsidūsdama galvoja: gal ir nebus pasaulio sugriovimo branduoliniu karu, gal ir prasidės tautų sugyvenimas ne žvanginančio ginklais. Šias viltis sukėlė sveiko proto triumfas, suvedęs prez. Reaganą ir TSKP generalinį sekr. Gorbačiovą susitarti ir pasirašyti sutartį, atveriančią duris į tolesnį branduolinės ginkluotės mažinimą ir visišką jos likvidavimą visoje planetoje.

Nelengvas bus kelias į branduolinį nusiginklavimą, kai dėl jo turės tartis skirtingų socialinių sistemų ir filosofinių įsitikinimų dvi pasaulio tautų grupuotės, turinčios — kaip diena ir naktis — skirtingus politinius ir ekonominius interesus. Kas nežino, kad kapitalizmas su socializmu nesulieja lygiai taip, kaip nesulieja vanduo su aliejumi! Tačiau pasaulio tautos, pasidalinusios į dvi skirtingas grupuotes nėra skysčiai, bet yra žmonių grupuotės, galinčios šnekėtis, tartis, ieškoti sugyvenimui sprendimo.

Prez. Reagan ir sekr. Gorbačiov tvirtina, jog politiniu ir ekonominiu atžvilgiu pasidalinusios tautos į dvi grupuotes sugyvenimui gali surasti sprendimą, bet reikia, kad jos viena kitai pasitikėtų, viena kitą respektuotų.

Ištis, nepasitikėjimas vienos grupės kita — ir vedė abi puses į ginklavimą iki ausų — ruošimasi karui, kuriame laimėti nebuvo perspektyvų nei vienai, nei antrai, o tik savižudybė ir pasaulio sudeginimas.

Netrukdomi kultūriniai santykiai, "person-to-person" santykiai, savitarpio prekybos plėtimas ir daug kitokių panašių ėjimų yra keliai į pasitikėjimą vienos grupės kita ir į sugyvenimą be žvanginimo ginklais. Tai troškimas kiekvieno pažangaus žmogaus ir visos sveikai galvojančios žmonijos.

Reakcinėms jėgoms toki ėjimai, vedantys prie JAV ir TSRS sugyvenimo be ginklų — peilis po kaklu. Tai parodė įvykęs aukšto lygio susitikimas Washingtone, kaip jie spurda, kaip bando dar vis varyti nesantaikos kylį, trukdyti prez. Reagano ir sekr. Gorbačiovo susitarimui. Kai kuriuos juos prez. Reaganas netgi pavadino "idiotais", nesuprantančiais susitarimo esmės.

Ar kieto plauko konservatoriams pavyks sugriauti šį susitarimą, tai jau kitas klausimas, bet visi ženklai rodo, kam patinka ar nepatinka, prez. Reaganas šiemet vyks į Maskvą vėl pasitarti su Gorbačiovu. Ir vyks pasitarti dėl dar didesnio žingsnio nusiginklavimo kryptimi. Labai galimas daiktas, 1987-ieji metai irgi apsilvainikuos taikos jėgų laimėjimų vainiku taip, kaip apsilvainikavo gruodyje Washingtone.

Nenuostabu, kad į šiuos, 1987-uosius metus, sveikai galvojanti žmonija ižengė pakilia nuotaika.

KAI DINGSTA ŽAVESYS

Spauda visados mėgo rašyti pati apie save. Beje, mūsų moderniais laikais prieš jos dar būtina pridėti radiją, TV, visa tai, ką paprastai vadinama mass media.

Spauda, spausta lietuviškais raidėmis, ne išimtis — ji irgi labai mėgsta pasidairyti po svetimus lapus... Čia kalbu ne apie atskiroms vertas patriotines pjautynes tarp „Draugo“ ir „Naujųjų“, bet ir rimtesnį pasižvalgymą vos alsuojąs Londono „Europos lietuvis“ įsigijo kažkokį Sadauską, naują superžvaigždę, kuris daro tiesiog atradimus. Tarp jų yra ir toks:

„Vakaruose gyvenantieji neturi pamiršti, jog bet kokie propagandiniai pasikeitimai (Tarybų Sąjungoje — aut.) yra tik rusiškoji privilegija, skirti tik rusams“.

Girdi, kaip tik todėl vargšams Lietuvos darbo žmonėms nelieka nieko kito, kaip tik mokytis rusų kalbos.

Tą, atrodo, teks daryti ir „Europos lietuviui“, bent jau jo Sadauską

2

kui. Tačiau išeivikoji spauda darosi ne vien po Lietuvos leidinius. Jos dėmesys dažnai krypta ir į amerikietišką, vadinamą „didžiąją“, spaudą, ypač, kai ši rašo apie Tarybų Sąjungą ar Tarybų Lietuvą. Štai čia, nepaisant, koks lietuviškas leidinys besidairytų po amerikietiškos spaudos dirvonus, nuomonė paprastai būna labai panaši: gera ta spauda bei radijas su TV! Ji esanti visiškai laisva ir nepriklausoma. Bet kam ir bet kada prieinama. Ji rašo, rodo, pasakoja... tik labiau objektyviai, ypač tada, kai ieško sensacijų Lietuvoje.

Prie tokių amerikietiškos mass media apžvalgų išeivikos spaudos lapuose visi esame paprasčiausiai pripratę — aš asmeniškai jas praverčiu jau nebesigilindamas. Tačiau, pamatęs Broniaus Aušrotos pastabas apie amerikietišką mass media, tariau sau „stop!“, ir jas atidokai perskaičiau.

Tačiau šį kartą Bronius Aušrotas nustebino: jis parašė teisybę.

"O GYVENIMAS PLAUKIA ŠALIA"

Gerai skamba šis pavadinimas, ar ne tiesa? Tarsi kokio nors romano ar apysakos motyvas... Tačiau jis paimtas iš žymiai prozaiškesnio ir konkretesnio daikto — Aurelijos Balaišaitienės išeivikos spaudos apžvalgos, kurią ji išspausdino Toronto „Tėviškės žiburiose“.

Iš esmės tai nenauja. Mūsų špauoda pastaruoju metu kažkaip pamėgo rašyti pati apie save: ar tai temų ir idėjų upeliui nusekus, ar tai todėl, kad tikrai spiria reikalas.

O gal — ir viena, ir kita drauge.

Kaip ten bebuvę, Aurelijos Balaišaitienės apžvalgą šį sykį skaičiau su malonumu. Gaila tik, kad ji, taikliai pastebėjusi daugelį skaudulių išeivių spaudoje, vis tik nenurodo konkrečių jų vietų — kitaip tariant, laikraščio ar žurnalo, kuriems ji taiko savo pastabas.

Iš kitos pusės — jos būdingos... Štai kas rašoma:

„Jau pradėdame nekreipti dėmesio į seniai girdimus nusiskundimus, kad skaitytojų skaičius mažėja, spauda finansiškai skursta, o lietuviškos knygos guli neperkamos leidėjų lentynose.“

Na, aišku, ne visą, tačiau geroką jos dalį. Cituoju:

„Dalis šio krašto (tai yra — USA — aut.) žinių, lygiai kaip TV filmų industrija ir spauda, yra kontroliuojama vienos mažumos piliečių, — rašo B. A. — Jie stengiasi, kur tik gali ir kada tik gali, kad Lietuvos vardas teigiama prasme nebūtų žinomas ir juo labiau išgirstas šio krašto piliečių, kurie, deja, yra labai menkai informuojami apie pasaulio įvykius ir beveik nieku nesidomi, išskyrus savo artimiausią apylinkę.“

Šiuos piliečius labai lengva nuteikti ir manipuliuoti, nes jie dar ligi šios dienos tiki tuo, ką girdėjo vietinės radijo stoties žinių laidoje ir skaitė savo parapijos laikraštuke.

Todėl yra suprantamas žinių manipuliatorių ir vadinamos „public opinion“ formuotojų nenutrūkstamas darbas ir pastangos „maintinti“ šią visuomenę tokiu šlamštu, kuris sutampa su jų siekiamais tikslais“.

Kaip matote, tikrai įdomios mintys? Ne mažiau įdomios ir jų priežastys. B. Aušrotas be jokios diplomatijos lieja savo nepasitenkinimą amerikietiška mass media todėl, kad ši laikas nuo laiko ima si nacistinių karo nusikaltėlių temos — o ta tema B. A. ir jo kolegoms labai jautri, jau pats jos paminėjimas tarsi dagis nepatogion vieton...
Tačiau aš visiškai sutinku su jo nuomone dėl galimybių manipuliuoti „public opinion“. Žinome: kas moka, tas ir muziką užsako. Kiemo rankose mass media — tas ir sprendžia, kokia ji turi būti, apie ką ir kaip informuoti. Tai abėcėlinė tiesa, kurios labai nemėgsta „patriotinė“ lietuviškoji spauda. Kodėl? Ogi todėl, kad tai visiškai tinka jai pačiai. Juk ir išeiviškų laikraščių „veidą“ formuoja jų savininkai — organizacijos, skelbimų davėjai ir mecenatai. Neatsitiktinai tos spaudos lygis beviltiškai kritęs. Juk ir ši spauda stengiasi, kad apie dabartinę Lietuvą nebūtų pasakyta visiškai nieko gero, tuo labiau „tikriesiems“ gyventojams. Taigi vaizdas visiškai tas pats, tik, natūralu, atitinkamai sumažintas — iki mūsų parapijos dydžio.

Na, o įsismaginęs B. Aušrotas pripažįsta netgi tai, kad amerikietiškos radijo transliacijos stengiasi „mus greičiau išvirti amerikietiškoje šaltienoje“.

Tikrai gaila, kad šie praregėjimo protrūkiai tokie reti... J. L.

... Vartai kelis laikraščius. Pirmame puslapyje vyrauja „LKB kronika“. Toliau — iškilmingi vedamieji pagal laiko dvasią, minėjimai, sukaktys. Trys pilni puslapiai išmarginti vienas ar kitam fondui aukojusių sąrašais. Vėl kitas puslapis su užuojautomis... O gyvenimas plaukia šalia, lyg mūsų spauda mus būtų izoliavusi ir nukėlus i kurią nors planetą, kurioje nėra nei politinių krizių, nei gyvenamojo krašto problemų, nėra nei naujai atsiradusių ligų, nei narkotikų pavojaus...“

Atsiprašau už ilgoką citatą iš Aurelijos Balaišaitienės straipsnio „Tėviškės žiburiose“, bet manau, kad ir ne vienas mūsų po ja pasirašytume. Tuo labiau kad, perįvelgęs laikraštį, kuriame šios minys išspausdos, pamatai: visa tai... tarsi apie pačius „Tėviškės žiburius“. O juk (bent jau mano akimis žvelgiant) tai dar toli gražu ne pats labiausiai nusigyvenęs išeivijos leidinys.

Apie tai, kad išeivikoje spaudoje nepaprastai daug vietos užima aukotojų pavardės, „nuopelnai“ tų, kurie virė kopūstus parengimui ar sakė kalbas, „pagerbė“ savo maloniu dalyvavimu, ir t. t., ir pan. — yra rašęs „Draugas“.

Deja, nuo to visiškai niekas nesikeičia. Nesikeis nė po čia minimo Aurelijos Balaišaitienės rašinio. Ji (kaip ir dažnas kitas panašių minčių autorius) apeliuoja į sveiką protą. Į tai, kad laikraštis turi informuoti, analizuoti, diskutuoti. Tačiau juk visi puikiai žinome, kad dabar 90 proc. tam tikroje spaudoje pasirodančios medžiagos yra skirta tam ar kitam „veikėjui“ pagerbti ir jo nuopelnams išskirti, arba lygiai priešingai: į purvą sumindyti.

Visiškai galima pritarti A. Balaišaitienei, kad tokios rūšies „žurnalistika“ nuo lietuviškos spaudos (ir apskritai lietuviybės) tik atpurto jaunimą.

Na, o kokia išeitis? Minimos apžvalgos autorė graudena ir pamokslauja. Tačiau, mano giliu įsitikinimu, tai visiškai tuščias dalykas: juk tokį spaudos lygį, pobūdį ir turinį diktuoja pati jos prigimtis. Kaip tik tie, kurie minimi sąrašuose pasakiusių kalbas ar maloniai dalyvavusių... — jie. Jie aukoja laikraščius. Jie ji prenumeruoja. O juk nuo seno žinoma — kas moka, tas ir muziką užsako. Taip yra ne pirmi metai.

Deja, taip bus ir ateityje: juk naivu būtų tikėtis, kad atsiras tokių geraširdžių, baisiai turtingų mecenatų, kurie aukotų ne savęs „pagerbimui“, o, sakysim, lietuviškos išeivijos žurnalistikos gyliui pakelti...
Vladas Mikšys

TRUMPAI

— Argentinos profsąjungos reikalauja, kad būtų nutrauktas mokėjimas skolų užsienio bankams.

— Po kelerių metų pertraukos tarybiniai prekiniai laivai vėl pradėjo atplaukti į Chicagos Calumet ežero uostą pasikrauti kukurūzų.

— Cenzo biuro duomenimis, 1980 metais Chicagoje buvo 1,173,758 gyvenamieji namai. Nuo to laiko iki dabar 27,605 nugriauti, kaip lauzas, ir 28,577 pastatyta naujų.

— Kadangi Michigano valstijoje yra 180 japonų kompanijų, valstija leido japonams atidaryti vieną banką Detroite ir antrą Southfielde. Iki šiol te veikė tik vienas užsienietis bankas — London Lloyds bankas.

— Šiemet Thanksgiving šventėms buvo užauginta 240 milijonų kalakutų — 3.8 bilijonam svarų kalakutienos, kiekvienam Amerikos gyventojui po 15,6 svaro.

Vilnis, 1988 m. sausio 7 d.

Lietuviškos emigracijos puslapiai

TOKIA DISKUSIJA
BUVO NAUDINGA

Devyniolikto ir dvidešimto amžių sandūroje formavosi įvairių pažiūrų išėivijos grupuotės. Jau esame minėję, kad tame procese svarbų vaidmenį atliko švietėjiškos idėjos. Jas skleidė tarp mažaraščių arba ir visai beraščių emigrantų žmonės, studijavę Rusijos ir Amerikos universitetuose arba prasilavinę savo atkakliomis pastangomis. Išėivijų švietėjai ypač rūpinosi populiarių knygų pasaulėžiūros klausimais leidimu. Kai kurios jų turėjo svarbios reikšmės visos lietuvių kultūros raidai — tiek gimtineje, tiek išėivijoje.

Lietuvių emigracijoje palaipsniui išryškėjo dvi pagrindinės pasaulėžiūros kryptys — idealistinė ir materialistinė.

Firmieji JAV lietuvių švietėjai Jonas Šliūpas, Juozas Andziulaitis, Juozas Adomaitis buvo materialistai-ateistai. Jie savo raštuose teigė, jog pasaulis, materija yra amžini, jog niekas jų nesutvėrė ir todėl negalės sunaikinti, jog visata keičiasi ne nuo kieno nors valios, bet pagal jai būdingus dėsnius. Antgaminių jėgų ir dievybių tie materialistai nepripažino. Taip pat jie tvirtino, kad žmogaus protas pajėgus pažinti objektyvų pasaulį ir jo reiškinius. Tačiau JAV lietuviai materialistai tada dar nesuprato, koks sudėtingas yra pažinimo procesas. Žmogų jie laikė tobuliausiu gamtos produktu, tačiau visus žmogaus ypatumus aiškino tik specifine jo prigimtimi, tai yra atplėštai nuo visuomenės, nuo socialinės praktikos. Bet juk istorijos eigoje toji praktika ir yra viso pažinimo proceso pagrindas, o žmogus — tai visuomeninių santykių visuma.

Ryškiausi priešingos — idealistinės — krypties atstovai buvo vadinamieji „aušrininkai“. Jie įrodinėjo, jog valstybių santvarkos esą pastovios, jog istorija klostosi pagal valdovų norus. Visuomenei, pasak „aušrininkų“, vienodai reikalingi tiek turtuoliai, tiek vargšai. Su „aušrininkais“ nesutiko materialistinių pažiūrų švietėjai. Jie teigė, kad pasaulyje nieko nėra amžino. Viskas kinta. Kinta ir valstybinės santvarkos formos. Tačiau abiejų krypties atstovai sutiko, kad, tik sudarius lietuvių tautai palankias ekonominio ir politinio vystymosi sąlygas, galės savarankiškai išsiplėtoti ir nacionalinė kultūra, švietimas, mokslas. Tuo metu pačioje Lietuvoje, slėgiamoje carizmo priespaudos, tokių sąlygų tikrai nebuvo. Juk būtent nukentėję nuo carizmo pasitraukė už Atlanto ir daugelis tuometinių Lietuvos išėivijų. Todėl jų pagrindinis troškimas buvo ieškoti prielaidų, kaip atkurti savarankišką Lietuvos valstybę. Suprantama, idealistinės srovės atstovai įsivaizdavo, kaip sakytą aukščiau, kad ir valstybės atsiradimas bei egzistavimas pirmiausia pareina nuo dievo.

Idealistinės ir materialistinės

jonijų, kad lietuvių tauta pastatoma prieš naują sunkumų bandymą.

O „sunkumai“ standartiniai, kartojami nuo pat pokario metų: Lietuvai baisiai „kenkia“ pramonės įmonės (anot Br. Kv. — „jos Lietuvai nereikalingos“), rusų kalba...

Visa tai skaitant, norisi paklausti: argi neįmanoma sugalvoti ką nors naujo? Kokių nors iki šiol neregėtų nematytų baubų, kurie skriaudžia Lietuvos žmones, a?!

Jonas Lukys

krypties atstovų diskusijos buvo naudingos bendram lietuvių tautinės sąmonės stiprinimui, jų visuomeninio judėjimo aktyvinimui.

SU „VIDURIO“ SROVE
BAIGESI GRUPOČIŲ
FORMAVIMASIS

Aktyvėjant senųjų JAV lietuvių išėivijų nacionaliniam sąmoningumui, kūrėsi įvairios jų visuomeninės organizacijos. Viena jų buvo 1896 metais Tomo Austausko iniciatyva sukurtoji „Tėvynės mylėtojų draugija“. Svarbiausiu tikslu ji užsibrėžė platinti apšvietą ir gaivinti tėvynės meilę bei lietuvių. Tai buvo daroma leidžiant ir skleidžiant pažangios krypties knygas, rengiant paskaitas ir prakalbas, organizuojant lietuviams aktualius minėjimus. Panašius tikslus pasirinko ir metais anksčiau Mainervilės mieste (Pensilvanijos valstijoje) pradėjusi veikti „Spindulio“ draugija.

Įvairių pažiūrų tautiečiai XX a. pradžioje vis daugiau rėmė juos visus vienijusią organizaciją „Susivienijimas lietuvių Amerikoje“ (SLA). Šis susivienijimas labai padėjo lešomis, surinktomis iš aukų, straipsniais spaudoje lietuvių liaudžiai jos kovoje prieš carizmą. 1905—1907 metais kilo Lietuvoje platus revoliucinis judėjimas. Be to, revoliucinės nuotikos kilo ir tarp JAV lietuvių. Tai skatino ne tik „Susivienijimą lietuvių Amerikoje“, bet ir „Tėvynės mylėtojų draugiją“ atsilipti į plačiųjų išėivijos sluoksnių poreikius ir leisti literatūrą jų pagelcaujamomis revoliucinės kovos temomis.

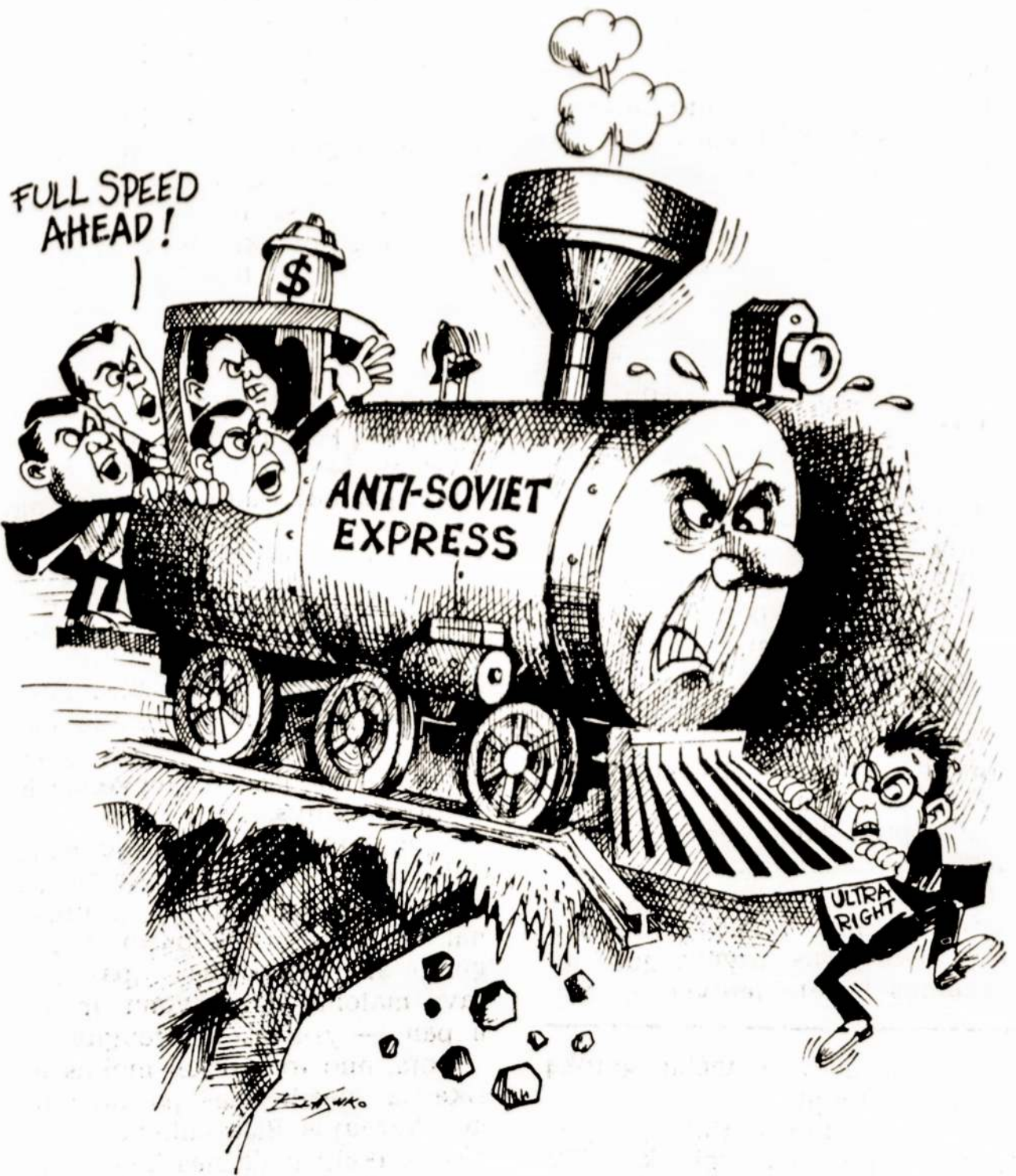
Tačiau SLA nebuvo vieningas. Į jo vadovybę pateko daugiausia liberalai, demokratiškai nusiteikę lietuviai. Bet buvo ir konservatorių, kurie nepritarė SLA posūkiui į kairę ir pradėjo smarkiai jį puliti per katalikiškąją spaudą. Per laikraštį „Žvaigždutė“, per pamokslus kunigai draudė katalikams dalyvauti „bedieviškoje“ SLA veikloje. Taip tarp JAV lietuvių toliau ryškėjo ideologinė diferenciacija. Darbininkai pradėjo gausiau burtis į „Lietuvių socialistų sąjungą“. Jos kuopose buvo renkamos aukos Lietuvoje vykusiai 1905 metų revoliucijai remti.

Siekdami apmalšinti revoliucines nuotaikas, kai kurie SLA vadovai — buržuaziniai liberalai — parengė naują, reakcingesnę susivienijimo konstituciją. Ją centro valdyba su kai kuriais savo šalininkais 1910 metų pavasarį priėmė prieš daugumos Susivienijimo narių valią. Susivienijime prasideda arši kova su kairiųjų pažiūrų atstovais. Tai sukėlė didelį darbininkų emigrantų nepasitenkinimą. Jie pasiekė, kad 1911 metais Baltimorėje vykusiame SLA XXVI seime būtų pasmerkta reakcinga, diktatoriška politika ir kad į susivienijimo eiles būtų gražinti nepelnytai išbraukti nariai.

Baltimorės seime išrinktoji SLA valdyba, vadovaujama lankstesnių, nuosaikesnių tautinių liberalų, ėmėsi iniciatyvos sukurti atskirai nuo viso Susivienijimo sąvą liberalių laisvamanių tautišką grupuotę. 1914 m. Bruklina įvyko 63-asis liberalų seimas, kuriame ir buvo įsteigta nauja politinė grupuotė, pavadinta „Tautine lietuvių pirmėivių partija“ (TLPP). Populiariai ji buvo vadinama „vidurio“ srove. Taip šalia klerikalių ir socialistų organizaciniai įsiformino ir trečioji lietuvių išėivijos ideologinė srovė.

Sigitas Krtivickas

3

„DRAUGUI“ VIS VIEN NEPATINKA

Pasaulis ir toliau tebevartoja rusiškus žodžius „glasnost“ ir „perestroika“. Jie taip gerai dabar žinomi, kad net versti į kitas kalbas nebereikia. Dėmesys Tarybų Sąjungai, permainoms joje nė kiek nemažėja. Priešingai!

Tas dėmesys, natūralu, labai įvairus. Šiandien drąsiai galima pasakyti, kad daug, labai daug žmonių Vakaruose, tarp jų Jungtinėse Amerikos Valstijose, į permainas Tarybų Sąjungoje žvelgia su dideliu ir nuoširdžiu dėmesiu.

Beje, tą dar ir dar kartą paliudijo jau tradiciniu tapęs tarybinės-amerikiečių visuomenės atstovų susitikimas Čatokua (N. Y.). Jautėsi ten ir tai, kad amerikiečiai apie tarybinius žmones dabar žino nepalyginamai daugiau nei anksčiau.

Pasikeitė ir Vakarų spaudos, radijo, televizijos tonas, kai kalbama apie Tarybų šalį. Juk joje vyksta tokios permainos, kurių nenuitylėsi, juk iš esmės pasikeitė tarybinių masinės informacijų priemonių darbo metodai ir stilius.

Taigi, jūs galite pasakyti, šių pastabų autorius gal teigia, kad viskas o'key: pasaulio visuomenė supranta tarybinę dabartinę vidaus ir užsienio politiką, pritaria jai. O masinės informacijos priemonės Vakaruose ją aiškina, komentuoja, aprašo draugiškai ir objektyviai?

Taip, deja, nėra.

Juk mes su jumis puikiai žinome, kad negali pasikeisti vakarietiškos propagandos prigimtis, esmė ir prasmė. Nemaža jos dalis, pripažindama konkrečius laimėjimus, mėgina sėti skepticizmą: ar pavyks Tarybų Sąjungai įgyvendinti jos planus ir siekius?

Dar kita dalis mėgina įrodyti, kad keičiasi pats socializmo pobūdis. Jis, girdi, atsiskaido kai kurių savo principų. Matyt, nė įrodinėti netenka, kad tai — netiesa, tačiau panašius „idėjų“ gausu vakariečių žurnalistų korespondencijose iš Maskvos.

Vilnis, 1988 m. sausio 7 d.

... Yra dar vienas, mano manymu — itin svarbus momentas. Tam tikra dalis vakarietiškos propagandos, būtent toji, kuri specializuojasi tarybinėje temikoje ir skirta tarybinei auditorijai — mėgina persitvarkymo ir viešumo politiką panaudoti saviems tikslams, ją diskredituoti. Jūs žinote, kad rugpjūčio 23 dieną Vilniuje, Rygoje, Taline buvo surengti išpuoliai. Juos organizuojant, labai aktyviai dalyvavo vakariečiai žurnalistai, diplomatai, „Voice of America“ tiesiogiai instruktavo, kur, kada vyks demonstracijos, kurios sukėlė didelį absoliučios Pabaltijo sostinių gyventojų daugumos pasipiktinimą.

„Taikinio“ čia būta dvejopo: paskatinti ekstremistus ir „išbandyti“ atvirumo politiką. Kai kas Vakaruose aiškiai tikėjosi, kad gal bus imtasi „kietu“ priemonių prieš šiuos išpuolius, ir tada būtų galima šaukte šaukti apie persitvarkymo ribotumą.

Kaip žinia, provokatoriai savo nepasiekė. Priešingai — jie aiškiai pralaimėjo.

Visa tai būdinga ir patriotine save vadinančiai išėiviskai spaudai. Joje plūste plūsta nevilts dėl pačio persitvarkymo proceso Lietuvoje. Jis atėmė duoną — teisingiau — pačias mėgstamiausias temas lietuviškai miklinantiems rašomajam mašinėles Lietuvos neprieteliams. Gausiuose rašiniuose ta tema nėra net paprasčiausios informacijos, nepaisant kai kurių blavių balsų, kad pagaliau laikas pakelti išėiviskos spaudos lygį. Užtat gausu dejonijų dėl Lietuvos „vargų“. Ir čia ypač stengiasi čikagiškis „didlapis“, „Draugas“, kuris, nepaisant savo krikščioniškos prigimties, Lietuvai linki tik blogo. Jį domina tik negatyvios naujienos, o jei jų nėra — jos paprasčiausiai gaminamos pačioje Čikagoje.

Štai kaip, pavyzdžiui, samprotauja Br. Kviklys: „Jei krašto įmonių gamybos produkcija šiek tiek padidėjo“, tai jam „nėra abe-

Vilniuje lankėsi grupė JAV Houstono ir Chicagos teatrų režisorių ir prodiuserių. Jie tarėsi dėl galimybių surengti Lietuvos TSR Valstybinio jaunimo teatro gastrolijų Jungtinėse Amerikos Valstijose šių metų pavasarį.

Nuotraukoje: Svečiai iš JAV [iš kairės]: režisoriai P. Braun, B. Salinas ir prodiuseris M. Tiknis su Jaunimo teatro režisioriumi S. Nekrošiumi V. Gulevičiaus nuotr.

POSLINKIŲ "VERTINIMAI"

Kaip vertinti reiškinius, procesus, kurie dabar vyksta Tarybų Sąjungoje?

Klausimas lyg ir paprastas. Tačiau taip tik atrodo. Juk sąžiningas, atviras atsakymas išreiškia tikrąjį požiūrį į Lietuvą, jos gyvenimą, žmonių problemas ir džiaugsmus. Tai tarsi tradicinis lakmuso popierėlis cheminiuose bandymuose, kuris dažnai parodo junginio sudėtį...

Taigi persitvarkymas, viešumas Lietuvoje dabar leidžia pajusti „who is who“ ir mūsiškėje išieivijoje. Kas iš tikrųjų nori gero Lietuvai ir džiaugiasi teigiamais poslinkiais jos gyvenime, o kam visos problemos — tik pretekstas asmeniškoms ambicijoms ar paprasčiausiai įnirtingam antitarybiškumui išlieti.

Ypatingų siurprizų čia nebuvo... Taip, pavyzdžiui, vienas profesionaliausių antitarybininkų Bronys Raila ilgus dešimtmečius kalbėjo ir rašė apie demokratijos, viešumo stoką Lietuvoje. Jis baisiai pergyveno dėl „baltų dėmelių“ krašto istorijoje. Dėl Lietuvos rašytojų ir publicistų negalėjimo laisvai išreikšti savo mintis ir jausmus. Pergyveno dėl pačių įvairiausių dalykų. Dabar daug kas žymiai pasikeitę. Norint tuo įsitikinti, pakanka pervertinti Lietuvos spaudą, paklausti jos radiją. Ir kaip tik šis procesas sukėlė dar didesnį pono Railos ir keletos jo bendraminčių pyktį: vėl viskas vyksta ne taip, kaip jie norėtų! Bronys Raila persitvarkymo procesą vadina „taip vadinamu atvirumo atmosferos pažadu“. Kitaip tariant, jis paprasčiausiai bijo realybės ir nuo jos tarsi strutis kiša galvą į demagogiškų žodžių raizginį. Jį dabar pykdo ir Vakarų žurnalistai, kurie, anot Railos, „naiviai įsikando glosnostį“.

Taip ir liko visame pasaulyje, įskaitant ir vakarinę jo dalį, vienas iš nedaugelio aiškiaregių Bronys Raila, kuris be dvejonų žino: „Žvelgiant iš užsienio, pernelyg aiškiai matyti tų tariamųjų „perestroikų“ ribotas reliatyvumas“.

Ne visai suprantama, ką tuo nori pasakyti ponas Raila? Na ir ką čia aiškiau bepasakysi, jei realybę temdo aklos juodi akiniai! Juk net artimas Bronio Railos dvasis giminaitis, irgi dabartinei Lietuvai gero nelinkintis Tomas Venclova, neseniai pastebėjo:

„Kai kurių ne tik kosmetinių poslinkių Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje ir visoje Tarybų Sąjungoje vis tik yra įvykę“.

Ką gi, nuo tikrovės niekur nedingsi, nors ta tikrovė ir labai nepatiktų... Deja, atsiranda ir daugiau, kuriems dabartiniai poslinkiai Lietuvoje, o kalbant stambiau, — santykių gerėjimas tarp Jungtinių Valstijų ir Tarybų Sąjungos — kelia didžiulę baimę. Juk neisvengiama to proceso išdava yra ir glaudesnių, artimesnių ryšių tarp Lietuvos bei išieivijos perspektyva. Ir čia kai kurie lietuviškai kalbantys bei rašantys žengteli gerokai dešiniau už „tikrų“ amerikiečių dešiniuosius.

Kaip klasikinį pavyzdį noriu paminėti nusimatančius „sister-cities“ ryšius tarp Vilniaus ir Madisono (Wisconsin valstija). Tai tik mažytė dalis didelės tarpvalstybinės programos, ženklinančios šiltėjantį tarptautinį klimatą, atspindinčios naują mąstyseną. Šių tarp miestinių ryšių galimybė sukėlė tikrą paniką saujelei lietuviškos kilmės reacionierių. Manau, labai būdingi Aurelijos Balaišaitienės rašiniai ta tema. Kampanija prieš Madison-Vilniaus „sister-cities“ ryšius ji vadina „savo krašto prestižo ir teisių gynimu“:

„Mūsų gyvenimas laisvėje ipareigoja mus būti nuolatiniame parengties stovyje, nepasitenkinti, kad kas kitas reaguos, bet aktyviai dalyvauti, panaudojant visas laisvo krašto demokratines priemones. Kas gi gins mus, jei mes patys neginsime savęs? (Žr. Klivlendo „Dirvą“).

Nuo ko gi ruošiasi gintis ši karingoji ponija? Ogi nuo realybės ir paprasčiausios tiesos apie Lietuvą, jos istoriją! „Demokratinės priemonės“ taip pat ypatingų komentarų nereikalingos: tai — mėginimas panaudoti vietos spaudą, TV dabartinės Lietuvos šmeižtui. O šis darbas kasdien vis sunknis ir vis nedėkingesnis. Juk netgi provincijos amerikiečiai, šiaip jau nelinkę domėtis reikalais, esančiais už jų „back yardo“ ribų — vis daugiau sužino apie Tarybų Sąjungą, tuo pačiu — ir Tarybų Lietuvą.

Kai kas tai skaito labai pavojingu procesu...
Vladas Mikšys

Išsiauklėjęs žmogus, kuris neišpila padažo ant staltiesės, o tas, kuris nepastebi, jei tai padaro kitas.

Delikatnumo ir orumo moko pati širdis, o ne šokių mokytojas.
F. Dostojevskis

JIE IŠGARSINO LIETUVĄ

...Sunku nusakyti žodžiais išpuolį, kuris atsiranda prie Algirdo Knystauto albumo „Tarybų Sąjungos gamta“. Ko gero, ir Jungtinėse Valstijose tautiečiai jau girdėjo apie Algirdą Knystautą, atvėrusį pasauliui langą į Tarybų Sąjungos gamtos pasaulį. Didžiosios Britanijos laikraščiai po Algirdo kelionės į šią šalį (joje jis lankėsi leidyklos „Century Hutchinson“ kvietimu) rašė: „Knystautas — šiuo metu pati garbiausia pavardė Anglijos gamtininkų tarpe“. Ketvirtoji pagal išleidžiamos produkcijos kiekį Anglijos leidykla „Century Hutchinson“ šį pavasarį išleido jo knygą apie Tarybų Sąjungą. Po kurio laiko šia leidykla paseka Amerikos leidejai. Kita A. Knystauto knyga „Usūrijos krašto paukščiai“, išleista Vakarų Vokietijoje, taip pat susilaukė didelio populiarumo skaitytojų tarpe. Dar vienas pasisekimas Algirdo Knystauto laukė šeštojoje Maskvos tarptautinėje knygų mugėje. Joje „TSRS gamtos“ tiražas nusipirko daugelis užsienio leidyklų. Taip pat su ankščiau minėtos leidyklos „Century Hutchinson“ atstovais gamtininkas pasirašė kontraktą 1989 metais išleisti knygą — vadovą „Tarybų Sąjungos paukščiai“. Šis albumas pasirodys ir Lietuvoje. Jaunuojų (Algirdui trisdešimt metų) gamtininku susidomėjo ir Anglijos televizijos kompanija Bi Bi Si. Ji užsakė paruošti scenarijų filmui apie Tarybų Sąjungos gamtą.

Mūsų tautiečio populiarumas stipriai išaugo abiejose Atlanto vandenyno pusėse.

Deja, daugelyje pasaulio šalių vadovaujamas vien tik ekonominiais sumetimais. Ir tuo kertame šaką, ant kurios sėdime, — sako A. Knystautas. — Pasaulyje yra daug žmonių, kurie kovoja už gamtos apsaugą, bet pinigai, kapitalas yra rankose tų, kurie valdo ekonomiką. O jie visiškai nesuinteresuoti gamtos išsaugojimu. Nesupranta, ką reiškia retos augmenijos rūšies nykimas, nesuvokia jokios vertės — nei mokslinės, nei estetinės. Štai ir mano darbo tikslas — kad daugiau žmonių suprastų savo atsakomybę už gamtą.

Ši tema atsispindi visoje Algirdo Knystauto kūryboje. Jis jau yra išleidęs šešias knygas. Visose knygose keliami klausimai dėl gamtos išsaugojimo. Matosi, kad autoriui tiesiog skaudėte skauda dėl jos širdį.

Algirdas Knystautas pagal profesiją ornitologas, Lietuvos fotomeno draugijos narys, prieš porą metų parašęs mokslinį darbą — taigi gali pretenduoti ir į mokslininko vardą. Nuo mažens atsiradęs potraukis keliauti, fotografuoti gamtą, pažinti ir globoti ją — nulėmė Algirdo Knystauto tolesnį gyvenimą: žiemomis jis tvarko leidybinius reikalus, rašo; vasaromis vyksta į ekspedicijas — renka medžiagą būsimiems savo darbam.

— Gamtosauga vienija visas tautas, šalis, skirtingų politinių požiūrių žmones, — toliau tęsia savo mintį A. Knystautas. — Gamtosauga yra pati universaliausia problema — ekologinės katastrofos pasekmės yra visiškai realios ir gresia visoms valstybėms. Gamtos pažinimas, jos supratimas jaudina kiekvieną, visiškai nepriklausomai nuo jo tautybės ar politinių pažiūrų. Kaip tik tai ir nutiesia kelią tarp tautų. Štai ir, pavyzdžiui, Didžiojoje Britanijoje apie Tarybų Sąjungą įprasta mąstyti tikrai politiniais terminais. O juk be politikos — yra gamta, tautų tradicijos, daugybė kitokių dalykų, nesujusių su jokia politika. „TSRS gamtos“ tikslas ir buvo pasaulio skaitytojams parodyti, kad Tarybų Sąjungoje yra nuostabi gamta, kurią reikia tausoti ir saugoti.

Viešnagės Anglijoje metu jos spauda rašė: „Algirdas Knystautas yra idealus savo šalies pasiuntinys. Jo užsiėmimas žavi milijonus visame pasaulyje...“

Knygoje „TSRS gamta“ Algirdas Knystautas neužmiršo ir savo gimtinės. Joje galima išvysti ne vieną lietuvišką peizažą. Tačiau stebina savo didybe kalnai, atšiauri Sibiro gamta, saulės nugairintų kraštų gyvenimas. O kokia egzotika slypi Tolimųjų Rytų platybėse! Visa tai subtiliai, žiūrėdamas per fotoaparato objektyvą, perteikia skaitytojams Algirdas Knystautas.

Artimiausiu metu Algirdo laukia paskaitos Jungtinių Amerikos Valstijų ir Didžiosios Britanijos gamtos mylėtojams, kelionė į Suomiją, darbas prie naujų knygų Tarybų Sąjungos ir užsienio leidyklose. Algirdas Knystautas nebijo darbo, ir tuo darbu bei gabumais jis ir užkariavo pasaulio simpatijas.

Skirmantas Mickevičius

Vilniaus universiteta įsteigta lazerių laboratorija išaugo į didelį mokslinio tyrimo centrą. Šio centro mokslininkų darbai sėkmingai diegiami radioelektronikoje, prietaisų gamyboje, aviacijos pramonėje.

ELTOS nuotraukoje: Sekretoriaus vadovas Arvydas Umbrasas ir inžinierius Jonas Juodišius eksperimento metu.

Vilnis, 1988 m. sausio 7 d.

VAIZDĄ PIEŠIA SOCIOLOGAI

„Ar norėtumėte išvažiuoti, gyven-
ti ne Lietuvoje?“

Daugiau kaip du procentai iš
740 jaunų vilniečių pasakė, kad
gal ir norėtų...

Grupė Lietuvos Mokslų Akade-
mijos Filosofijos, sociologijos ir
teisės instituto bendradarbių atli-
ko kai kuriuos tyrimus Vilniaus
jaunimo tarpe. Šis klausimas, kaip
ir kiti, buvo pateikti trijų tauty-
bių jaunuoliams, turintiems 17—
23 metus.

Žurnalistas SKIRMANTAS MIC-
KEVIČIUS pašnekėsiui apie tyri-
mų rezultatus susitiko su sociolo-
gu VLADU GAIDŽIU.

— Kokia Vilniaus gyventojų na-
cionalinė sudėtis?

— Lietuvos sostinėje gyvena
47 procentai lietuvių, 22 procentai
rusų, 18 procentu lenku, 6 procen-

tai baltarusių ir keli procentai
kitų tautybių atstovų. Priminsiu,
kad prieš 70 metų Vilniuje buvo
2 procentai lietuvių, 45 procentus
sudarė lenkai ir 50 procentų —
žydai. Fašistinės okupacijos metais
žydų buvo daug išžudyta. Tarybų
Sąjungai perdavus Vilniaus kraš-
tą Lietuvai, daug lenkų išvažiavo
gyventi į Lenkijos Liaudies Res-
publiką.

— Ką galima pasakyti apie vilnie-
čių išsilavinimą?

— Situacija maždaug tokia: la-
biausiai vilniečių tarpe išsilavinę
žydų tautybės žmonės. Po jų se-
ka rusai. Po rusų — lietuviai, po
lietuvių — lenkai. Lenkų, turin-
čių aukštojo mokslo baigimo dip-
lomus, yra dvigubai mažiau už lie-
tuvius, o žydų — šešis kartus dau-
giau negu lietuvių. Tokia situaci-
ja dėl to, kad dauguma išsilavi-
nusių lenkų išvyko iš Lietuvos.

Rusų, gyvenančių Vilniuje, išsi-
mokslinimas daugiausia techninis.
— Kartais tvirtinama, jog, girdi,
lietuviai kratosi ir nenori mokytis rusų
kalbos, rusai „iš principo“ nesimoko
lietuviškai.

— Teiginys, kad lietuviai ne-
moka rusų kalbos — klaidingas.
90 procentų Lietuvos jaunimo lais-
vai kalba rusiškai. Rusų, moka-
nčių lietuvių kalbą, yra šiek tiek
mažiau negu lietuvių, mokančių
rusiškai. Tačiau padėtis ne tokia
bloga, kaip kartais bandoma vaiz-
duoti. Pusė rusų jaunimo laisvai
šneka lietuviškai, dar 45 procen-
tai supranta lietuviškai, bet kalba
nesklandžiai. Nemoka ir nesupran-
ta — 5 procentai.

— Girdėjome, jog pasidomėjote,
kaip jaunimas žino Lietuvos istoriją?

— Rezultatai čia nekokie. Jau-
nimas, turį galvoje lietuviškąjį
jaunimą, blogai žino savo krašto,
tautos istoriją. Dabar peržiūrimi
mokymo planai, plečiamas istori-
nių disciplinų dėstymo kursas
aukštesiose mokyklose. Tačiau
prarastą laiką pavyti bus sunku.
Paguodžia, kad jaunimas trokšta
istorijos žinių. Ir tai pasakytina
ne tikrai apie lietuvius. Žinoti
krašto, kuriame jie gyvena, istori-
ją nori ir lenkai, ir rusai. Tai
pagirtina.

— Jūsų apklausoje buvo ir klaus-
mų, kurie parodo, kiek yra tikinčio
jaunimo.

— Vienas procentas apklaustų-
jų teigia, kad jie yra giliai tiki-
ntys. Dar devyni procentai — pa-
vadinkime juos pasyviai tikinčiais
— lanko kulto namus, atlieka ape-
igas, bet abejoja kai kuriomis
bažnyčios dogmomis. Žodžiu, su
religija yra susiję 10 procentų
mūsų jaunimo. Rusų tarpe tiki-
nčiųjų yra žymiai mažiau negu
lietuvių, o tikinčių lenkų — kur
kas daugiau negu lietuvių.

— Kaip tyrimas atspindi jaunimo
požiūrį į maistas šėlimą?

— Mišrios santuokos — įdomi
ir iki šiol mažai Lietuvoje tyrinė-
ta tema. Šiuo metu daugiau kaip
10 procentų šeimų yra mišrios.
Prieš trisdešimt metų jų buvo dvi-
gubai mažiau. Taigi šeimų mai-
šymosi procesas Lietuvoje vyksta.
Rusų ir lenkų jaunimas yra tole-
rantiškesnis mišrioms santuokoms.
Lietuviai yra konservatyvesni.

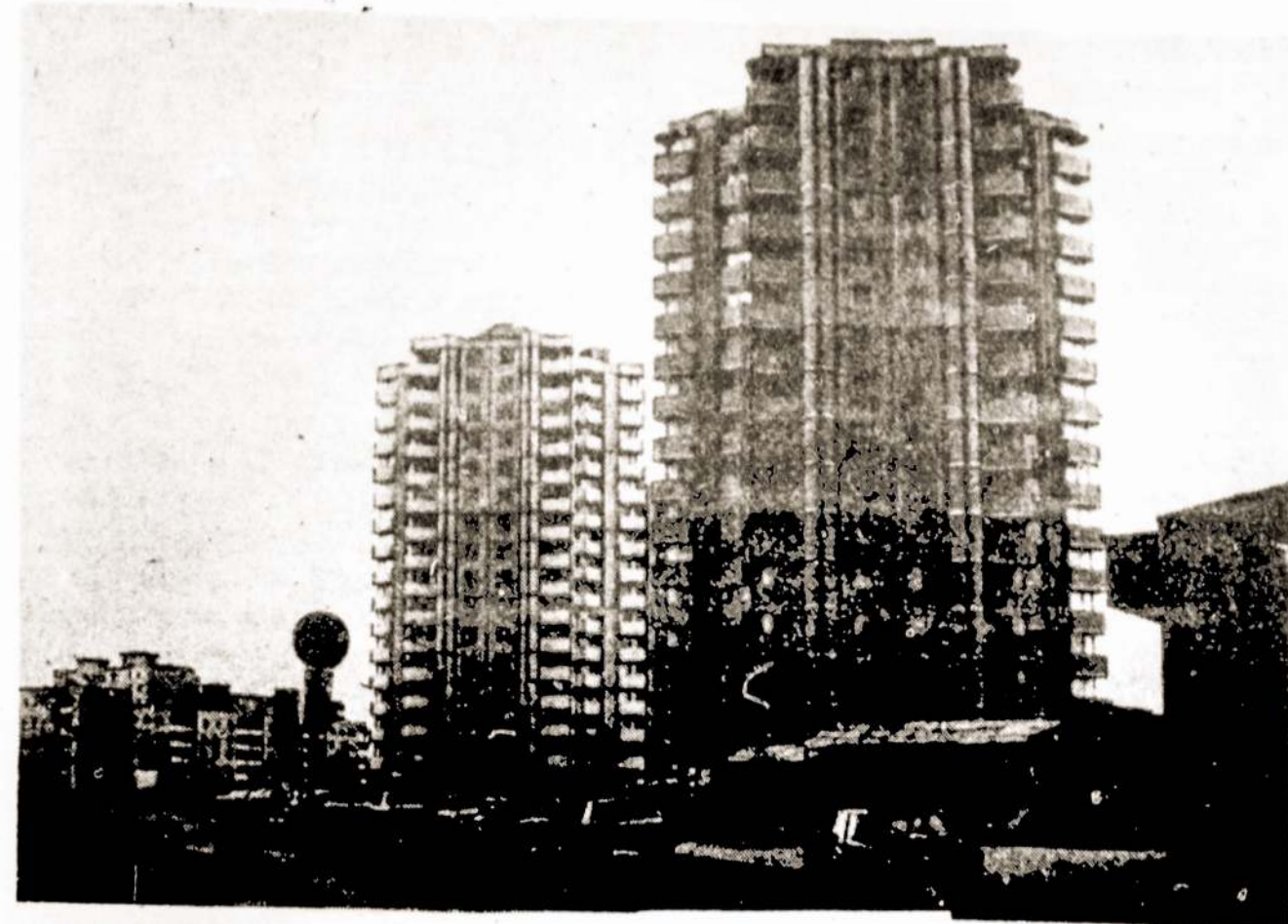
— Ačiū už pašnekesį.

AFORIZMAI

Didieji žmonės — išdidūs, ma-
žieji — pasipūtę. **D. Baironas**

Zmogus, kuris nežino savo kelio,
negali ir neprivalo rodyti jo ki-
tiems. **V. Sabko**

Nesmerk nieko, pagautas pirmo
įkarščio. Kitaip tu visada pateksi į
kvailą padėtį. **R. Oldongtonas**

Kaunas, Kalniečių mikrorajonas.

BUVOME LABAI SAVI

vasarą Lietuvoje vie-
šėjo svečiai iš Argentinos Marija
ir Silvestras Kazukauskai. Baigian-
tis jų viešnagai, su jais susitiko
ir kalbėjosi Pranas Karlonas.

— PASTARUOJU LAIKU JAU-
CIAMAS ŽYMIAI DIDESNIS PA-
GYVĖJIMAS ARGENTINOS LIE-
TUVIŲ RYŠIUOSE SU TARYBŲ
LIETUVA. KOKIOS TO REIŠKI-
NIO SVARBIAUSIOS PRIEŽAS-
TYS?

— Kalbėdamas per Lietuvos ra-
diją, išreiškiau mintį, kad, nepai-
sant kokiai įsitikinimų pakraipai
bepriklausytų išėivijos lietuvių,
tačiau reikalas aplankyti Lietuvą
yra būtinas kiekvienam. Jeigu di-
džiojoje pasaulio politikoje pripa-
žįstama, kad branduoliniame am-
žiuje žmonių tarpusavio supratim-
as yra galinga paspartis taikai iš-
saugoti, tai manau, kad lietuvių-
bė, pasklidusi po daug šalių, turi
geras sąlygas šiai misijai paremti.

Išėivijos lietuvių gyvenime Lie-
tuva užima reikšmingą vietą jų
mintyse, viltyse. Todėl tai patiki-
miausias pagrindas geriems lietu-
vių darbams. Tik būtina, kad
kiekvienas emigrantas, jų vaikai,
anūkai ar proanūkai atidžiai iš-
žiūrėtų į jos nūdienos gyvenimą.
Lankščiam protui tai geriausia ar-
gumentacija, koks didžiai istori-
škas ir teisingas tautos pasirinki-
mas 1940-aisiais metais. Per nūdie-
nį Lietuvos gyvenimą nesunku
suprasti, kaip naujoji santvarka
tarnauja darbo žmogui, visai tau-
tai.

Argentinos lietuviškoji išėivija
— ne pati didžiausia. Skaičiuoja-
me per 40 tūkst. žmonių. Pagyvė-
jimas jos bendravime su Lietuva
yra neabejotinas. Pernai Lietuvą
aplankė 30-ies žmonių grupė, šie-
met dar dvi grupės. To per eilę
dešimtmečių nebuvo. Jeigu vie-
nas kitas pavieniai „ištrūkdavo-
me“ į Lietuvą, tai ir viskas. Iki
pastarųjų metų nedaug iš mūsų
galėjo pasakyti, jog savo akimis
matė Lietuvos žmonių gyvenimą.
Tai, žinoma, nereiškia, kad trau-
ka į Lietuvą buvusi silpna. Ar-
gentinoje politinė ir ekonominė
situacija kelionėms į Lietuvą bu-
vo labai nepalanki. Dabar politinė
pusė žymiai palankesnė, tačiau,
deja, ekonomikos reikalai sunkūs
ir optimizmo nekelia.

Kalbant apie gyvastingesnį ry-
šį su Lietuva, norėčiau pasakyti,
kad tai padeda ne tik palaikyti
lietuvių, bet ir pati lietuvių
Vilnis, 1988 m. sausio 7 d.

prisipildo Lietuvos gyvenimo rei-
škiniais. Ji pasidarė turtingesnė. Ir
nors joje išlikę nemažai duobių,
kitur ir gilios takoskyros, bet pati
situacija verčia gyventi ne fanta-
zijomis, o reikalauja suprasti ir
pripažinti tai, kas yra, atsakant
bet kokių subjektyvių korektūrų.

M. KAZUKAUSKIENĖ:

Mes visą laiką priklausėme pa-
žangiam Argentinai lietuvių ju-
dėjimui. O jis net ir sunkiausiais
reakcijų laikais Argentinoje bu-
vo. Žinoma, be praradimų neapsi-
eita, tačiau iki šiai dienai gyvu-
oja „Lietuvių ratelis“, išleidžiamas
laikraštis „Vaga“. Ne vienas iš
Lietuvos atvykusių matė, kokio-
mis vargingomis sąlygomis jis iš-
leidžiamas. Tačiau asmeniškai man
būdavo sunkiausia atsakyti į kla-
simus, ar esu bent kartelį aplan-
kusi Lietuvą. Nebuvau. Tik dabar,
po 58 metų. Ir nors žinojau, kad
Lietuva išsismūrijusi, gražiai sk-
lestėjusi, tačiau vaizduotė buvo
skurdesnė. Vyras jau čia kalbėjo,
jog kiekvienam išėivijos lietuviui
taip natūralu, kad tik stebiuosi,
kodėl to, nepaisant visų sunkumų,
nepadariau anksčiau.

— IR DAUG KUR KELIAVO-
TE?

M. KAZUKAUSKIENĖ:

— O jeigu pasakyčiau, kad vi-
są mėnesį tik Vilniuje? Susitikimų
čia būta tiek, kad jų niekuomet
neužmiršiu. Jie gal net reiškia pa-
tį didžiausią viešnagės įspūdį. Su-
pranti, kokį žmogų turi Lietuva.
Mane jaudino, kad jų kalbose pir-
miausia ne nuosavi namai, ne as-
meninis gyvenimas. Dažnai atro-
dydavo, kad prieš tave sėdi ne
mūrininkas iš Vyžuonos, o aukš-
tas valdžios žmogus. Tik ir gir-
di: mes darome, mes padarėme...
Mes ir mes. Per vieną žmogų iš-
girsti daugelio rūpesčius, džiaugs-
mus. Sakyčiau, išgirsti visą Lie-
tuvą. Man tai buvo labai įdomu.
Nesusilaikiusi vyrui pasakydavau:
tu, Silvestrai, tik įsiklausyk į jų
šnekas. Visi kalba lyg ministrai.
Tačiau, žinoma, neapsieita ir be
kelionių. Buvome Kaune, Alytuje,
Utenoje, Vyžuonose, Užpaliuose.
Pasižvalgėme po kolūkius, pasižiū-
rėdami į kaimo žmonių gyvenimą.

S. KAZUKAUSKAS:

— Kaime užaugus, jis iki šiai
dienai pasilikęs mūsų poreikiuose.
Lietuva sumiestėjo. Kiek tik į vie-
ną Vilnių persimetė kaimiečių! Ir
mes savo giminačius dažniausiai
sutinkame miestuose. Gal todėl,

išvažiuojant į kaimiškus rajonus,
lyg ir neramu buvo: kas gi ten
belikę? Kas aria? Kas sėja? Kas
duonelę augina? Bet matem — ir
išarta, ir pasėta. Džiugu žiūrėti į
javų laukus. Tiesa, išgirdavome
pabėdavoju, kad kai kur mažo-
ka darbo rankų. Tas kitų nuosta-
bai mane nuteikdavo džiugiai. Jei-
gu darbo yra, vadinasi, ir žmonių
tolimesnei gerovei platu ir erdvi.
Mano jaunystės laikais būtent
stoka darbo išskleidė po pasaulį
Lietuvos jaunuomenę. Kita vertus,
net tie, kas jo turėjo, nei gyveno,
nei svajojo taip gyventi, kaip da-
bar. Milinai švarkelis, vyžos, na-
ginės ar klumpės, sukritusi lan-
dynė — tokia buvusi įprastinė
darbo valstiečių buitį. Dabar, va-
žinodamas po Lietuvą, specialiai
ieškojau kažką atrasti iš tų laikų.
Neradau. Atrodo, kad tik bažny-
čios likę. Beje, mūsų viešnagės
dienomis tikintieji minėjo krikš-
čionybės įvedimo Lietuvoje 600-
ąsias metines. Tai net norėčiau pa-
akcentuoti, nes, ko gero, krikščio-
niškos pakraipos užsienio lietu-
viai bus pasistengę šias iškilmes
apvilkti ankstesniais marškiniais.
O tai ne į sveikatą, jeigu stengia-
mės regėti Lietuvą ne fantazijose,
o ant žemės — prie Nemuno,
prie Baltijos...

M. KAZUKAUSKIENĖ:

— Dar vienas dalykas, saky-
čiau, iš senovės. Tai liaudies dai-
nos, šokiai, žmonių tautinis apda-
ras. Žodžiu, Lietuvos etnografija.
Viešnagės dienomis vyko tarptau-
tinis folkloro festivalis „Baltica-
87“. Ją priėmiau kaip gražų pa-
demonstravimą ilgaamžės lietuvių
tautos kultūros. Renginy, skirtas
Didžiojo Spalio socialistinės revo-
liucijos 70-mečiui, ir tai argumen-
tas, kaip socializmas rūpestingai
saugo tautines kultūras. Tikiu ir
laukiu tos dienos, kai Vilniuje,
Kalnų parke, panašiuose rengi-
niuose plevėsuos ir Argentinos
vėliava.

S. KAZUKAUSKAS:

— Ačiū tau, žmona, už mūsų
minčių tapatumą. Nei atimsi, nei
pridėsi. Viešnagė baigėsi, vėl ruo-
šiamės per Atlantą atgal į Argen-
tiną. Mes nuoširdžiausiai džiaug-
jamės gerėjančiais Argentinos ir
Tarybų Sąjungos santykiais. Tai
atitinka daugelio Argentinos lie-
tuvių lūkesčius. Atlantą kelionė-
mis į Lietuvą mes įveiksime patys.
Sunku įveikti nepasitikėjimą tarp
valstybių. Tačiau ir čia mes ma-
tome didelį ir atkaklų darbą. Jaut-
riai pajutome tuos poslinkius, ku-
rie įvyko žmonių tarpusavio kon-
taktų srityje.

— AČIŲ UŽ NUOŠIRDŲ PAŠ-
NEKESĮ.

M. KAZUKAUSKIENĖ:

— Ačiū jums, visiems Lietuvos
žmonėms. Būdama su jais, netgi
patikėjau, kad išvis net nėra to-
kio atšiauraus dalyko, kaip emi-
gracija. Tai todėl, kad mes čia bu-
vome labai savi.

PLEVĖSAVO VĒLIAVOS VYZUONOSE

Kada sugrįžtu į Aukštaitijos poutų apdainuotą tėvų ir prosenelių kraštą — kupliais medžiais apsiškaišusį Vyžuonų miestelį ne per toliausiai nuo Utenos, neskubėdamas apvaikštai jo ramias gatves ir gatveles. Mintyse palyginu: kaip išrodė Vyžuonos prieš pusę amžiaus, trisdešimt, dvidešimt metų ir dabar.

Nuo paties didžiausio, mano numylėto Baltojo kalno, atsiveria neišpasakyto grožio vaizdai. Kokie mieli ir brangūs tėviškės peizažai! Štai papieviais, per sakais kvepiančius pušynėlius, baltai išpraustus beržynėlius, surinkusi tolimų šaltinių — Kraušonos, Rašės, Utenėlės, Viešos upokšnių vandenį, tyliai teška lakštingalų upė Vyžuona. Už padūmavusios girios ji susitinka su Šventąja. Iš abiejų pusių į miestelį žvelgia Saladžiaus ir Lydekio ežerai. Toliau, šviesiuose vaivoriniuose miškuose, spindi mėlynos Balčio ir Girbio akys.

Santūrios eilutės enciklopedijoje apie mano gimtinę. Čia užrašyta: miestelis istorijos šaltiniuose minimas jau 15 amžiuje. Šias vietas drebino Šiaurės karo metu švedų raitelių pulkai. Girių keliais trinkėjo Biržų Radvilų, Tiškevičių, Puslovskių ir kitokių didžiūnų — kunigaikščių, grafov, bajorų karietos. 1770 m. miestelio parapijineje mokykloje mokėsi 23 vaikai...

Enciklopedijoje užsimenama apie 1406 m. statytos bažnyčios sienoje įmūrytą stambeldystės — saulės ir žalčio kulto liekaną — akmeninę roplio galvą, bene vienintelę išlikusią Lietuvoje. Girdi, ir Vyžuonų pavadinimas kilęs nuo karūnuoto, kadaise lžinų slėnyje pagonių garbinto žalčio Vyžo. Dabar legendinis Vyžas (jį iškalė mano vaikystės draugas, vietinio kalvio sūnus, Vyžuonose gyvenantis dailininkas Algirdas Indrašius), užsiropštes ant galingo žuoluo kamieno, tapo simboliška rodykle prie miestelio vartų.

Bet į jokių enciklopedijos tomus nesutilps gyvoji vyžuoniškių, atmintis, bylojanti apie mano tėviškėnų kovą už šviesią rytdieną.

Senesni žmonės Vyžuonose parodys žemėn susmegusius akmenis. Sioje vietoje stovėjo troba, kurioje posėdžiavo 1919 metais sausio 18-ąją išrinktas Vyžuonų revoliucinis komitetas, kurį rytojaus dieną patvirtino Utenos apskrities revoliucinis komitetas. Štai tų vyrų, kurie „kėlė revoliuciją Vyžuonose“, vardai: mažžemis valstietis Povilas Ignatavičius, siuveljas Juozas Jakštošnis, bežemis Pranas Marcinkevičius, batsiuovys Antanas Kemeklys... Revoliucinio komiteto narių — trylika.

Pažinojau 80-metį senuką Antaną Žvirblį. Jaunieji mokyklos kraštotyrininkai surašė atsimini-

mus apie jį ir jo bendražygius. Lietuvos TSR centriniam valstybiniame archyve buvo surastas storas Vyžuonų revoliucinio komiteto aplankas su daugybe potvarkių, įsakymų, raštų. Pasklaidykime juos ir be komentarų suprasime, kokiais rūpesčiais gyveno liaudies išrinkta vietinė valdžia.

Per žiemos speigus vyžuoniškiai gauna 1919 m. sausio 28 d. Utenos apskrities revoliucinio komiteto pašalpos skyriaus raštą: „Įsakom jums suregistruoti savo valsčiaus vaikus našlaičius, kurie negali gyventi be pašalpos, kurie randas be tėvų, ir atsiųsti sąrašą Utenos apskričio skyriui... (Raštų kalba čia ir kitur netaisyta — L. P.).

Vyžuoniškiai tokį sąrašą padaro. Tuo metu, kai dėl kelių gorčių grūdų vargani žmonės nuo Utenos pasiekdavo Panevėžio, Šimonių apylinkės, Tarybų valdžia ištiesė pagalbos ranką našlaičiams. Iš pašalpos skyriaus į Vyžuonas raitas žygūnas parneša raštą: „...Pranešam, kad vaikai našlaičiai galima atvežti Utenos apskričio prieglaudon, tik tai prašom pasirūpinti, kad jie turėtų iš apsilvilkimo ir patalus, bo paš mus labai trūksta to viso. Jeigu pas jus to nėra, tai jūs turit surinkti aukas dėl našlaičių savo valsčiuje...“

Šį parėdymą vyžuoniškiai nedelsiant įvykdo. 1919 m. balandžio 16 d. Utenos revoliucinio komiteto pirmininkas Pranas Baltrūnas praneša, kad nuo Velykų Utenoje atidaroma valgykla varguomenei, ir prašo valsčių komitetų pagalbos.

Po trijų dienų Vyžuonų valsčiaus revoliucinis komitetas praneša: „Valik pranešimo Utenos apskrities Pildkomo (Vykdomojo komiteto. — L. P.) siunčiame nuo Vyžuonų valsčiaus dėl valgyklos biednuomenei: 3,5 svaro mėsos, 1 svarą sviesto ir 274 kiaušinius, o dėl prieglaudos našlaičių vaikų — 1 maršką, 2 rankšluosčius, 100 kiaušinių...“

Dar vienas įdomus dokumentas. 1919 m. kovo 9 d. Utenos revoliucinio komiteto kultūros skyrius ir švietimo sekcija rašė: „Vyžuonų valsčiaus Revkomui. Kultūros skyrius ir švietimo sekcija įsako neatidėliotinai aprūpinti Luknių kaimo mokyklą malkomis, žibalu ir visais reikalingais mokyklai daiktai. Be to, reikia minėtos mokyklos mokytojui M. Repšui išduoti produktų, kokie buvo išduoti kitų mokyklų mokytojams“.

Ir paskutinis dokumentas, tiksliau — Utenos ir Ukmergės revoliucionierių kreipimasis į darbininkus, varginguosius valstiečius, jaunuomenę: „...Su švintančiu pavasariu iš naujo pradėjo lietus darbininkų kraujas... Lietuvos „patriotai“, užmiršę savo paprastus obalsius: „Meilė Tėvynei“, „Už

Tėvynę galvą padėti“, dabar eina išvien su dvarininkais, parduoda jiems Lietuvą, padeda atimti nuo darbininkų Vilnių ir kitus miestus, dvarus ir žemę.

Tačiau taip negali būti. Tebūnie galas buržuazijos viešpatavimui! Sukilkit, Lietuvos darbininkai, valstiečiai ir jaunuomenė, pasiliuosokit iš buržuazijos pinklių!

Visi prie ginklo, visi Raudonajon Armijon! Šalin baidius, šalin revoliucijos pardavikus!“

Apsiginklavo ir Vyžuonų revo-

lucinio komiteto liaudies milicija. Sutelkė buvusius Vyžuonų dvaro kumečius. Kas nešiojo medžioklinius šautuvus, kas kitokius. Po skarotom eglėm amžinų miegu miega Vyžuonų „raudonųjų milicininkų vadas“ Pranas Marcinkevičius, kritęs nuo vokiečių kaizerininkų kulkos.

Kiekvienas medis, akmuo, šulinys, šaltinis, kelias ar takelis gimtinėje — gyvasis liaudies kovų paminklas. Kiekviena žemės pėda — brangių vardų prisiminimas.

Leonardas Paliepis

Vilniaus medicinos mokyklos moksleivės pradėjo mokyti naujame mokyklos pastate. Jame įrengti specialūs kabinetai ir laboratorijos.

Nuotraukoje: Skaiciavimo technikos klaseje vyksta informatikos ir skaiciavimo technikos pagrindų užsiėmimai. V. Gulevičiaus nuotr.

KAIP „LAISVĖ“ PASITIKO „VILNĮ“

1920 m. balandžio 8-ąją išėjo „Vilnies“ pirmasis numeris. Ak, sakote, koks „Vilnies“ skaitytojas to nežino! Iš tikrųjų, ar mes nesudiržome, ar neatsidavėme pernelyg sausai iaktologijai? Grynas arba — kaip kiti sako — mokslinis faktų pateikimas pasidarė nuobodus, įgriso iki kaulų.

Tai kas daryti, kad teisybė nebūtų nuobodė?

— Pabandyk ją apversti aukštin kojomis. Kai pamatysi, kad neįveiki, kad išsikvėpi, — pasiduok, — patarė mano Vidinis. Mums parūpo sužinoti, kas „Vilnies“ pirmam numeriui sutrukdė pasirodyti tų metų balandžio 1-ąją. Tai faktas. Tačiau aukštin kojomis jo neapversi. Beieškodami atsakymo, pamatėme, kaip „Vilnies“ pirmąjį numerį sutiko „Laisvė“. Ji jau turėjo devynerių metų kovos ir darbo patirtį. Mums sutikimo vaizdas pasirodė įdomus.

1920 m. balandžio 1-osios dienos „Laisvėje“ skaitėm:

„BRANGŪS DRAUGAI!

Su balandžio 1-ma mes išleisime savaitinį laikraštį vardu „Vilnis“.

Mes — tai būsimos „Vilnies“ laikraščio administracija. Nors... kodėl būsimos? Buvo 1920 m. balandžio 1-oji ir, vadinas, „Vilnies“ laikraštis išleistas. Todėl norėjosi skaityti ne IŠLEISIME, bet IŠLEIDOME.

— Nesuk galvos dėl smulkmenų. Jos gražiausiai puošia mūsų gyvenimą, — filosofavo Vidas Vidinis.

Administracija pageidavo, kad „Vilnį“ prenumeratoriai užsakytų — dėmesio! — iki balandžio 1-osios. Tuomet eš „VILNĮ“ PRADETUME SIUNTINĖTI SU PIRMUOJU NUMERIU“.

Ir po 67-erių metų nekyla abejonės, kad žmonės, išgirdę šią naujieną per „Laisvę“, nesusėję „Vilnies“ užsisakyti, kad ją gaus „su pirmuoju numeriu“. Informacija vėlavo — pranešimas „Laisvėje“ pasirodė tą dieną, kada „Vilnis“ turėjo išeiti — balandžio 1-ąją.

Tačiau „Vilnis“ neišėjo. Žadėjo, ruošėsi, bet neišėjo. Kodėl? Tą su Vidiniu ruošiamės dar sužinoti, nes, kaip jis sakė, smulkmenos puošia gyvenimą.

— Matyt, ir Amerikoje yra įsigalėjęs melagių dienos paprotys, — dar paspėjo jis. Tačiau „Vilnis“ neišėjo ir sekančią dieną. Balandžio 3-ąją „Laisvė“ patalpino antrą skelbimą — jau buvo pranešama, kad „Vilnis“ išeis balandžio 8-ąją. Sužinome, kad „Vilnis“ — Amerikos lietuvių darbininkų savitraštis. Kad bus didelio formato. Kad metams kainuos 2,50 dolerio, pusmečiui — perpus mažiau. Kad „Vilnyje“ darbuosis geriausi rašytojai. Tai kartu ir programinis dokumentas, viešai paskelbęs, kad „Vilnis“ — revoliucinis-marksistinis laikraštis, jam rūpėsią pasaulio politinis gyvenimas, ypač žinios iš Tarybų Rusijos.

Beveik septynios dešimtys metų mus skiria nuo to laiko. Atšventėm Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos 70-metį. Mąstėm, apmąstom jo reikšmę tautų gyvenime. Ir, beje, jaučiam, kad šiais apmąstymais bus užimta ir ateitis.

Amerikos pažangių lietuvių ilgametė revoliucinė veikla neblogai suregistruota. Žinoma kas, kur, kada ir kaip ten pasireiškė. Žodžiu, linkęs sakyti, jog istorinės žinios sukaupotos gausios. Bet, sakau, neduok die, kad čia mane išgirstų Vidinis. Anot jo, reiškiniai, neperėję per žmogaus jausmus, yra niekas, yra tuščia vieta. Ir, anot jo, visai kitas dalykas,

kada jie įdvasinti, kada išmoks-tam jais alsuoti, tuomet žmogui istorija ne faktų rinkinys, o pats gyvenimas...

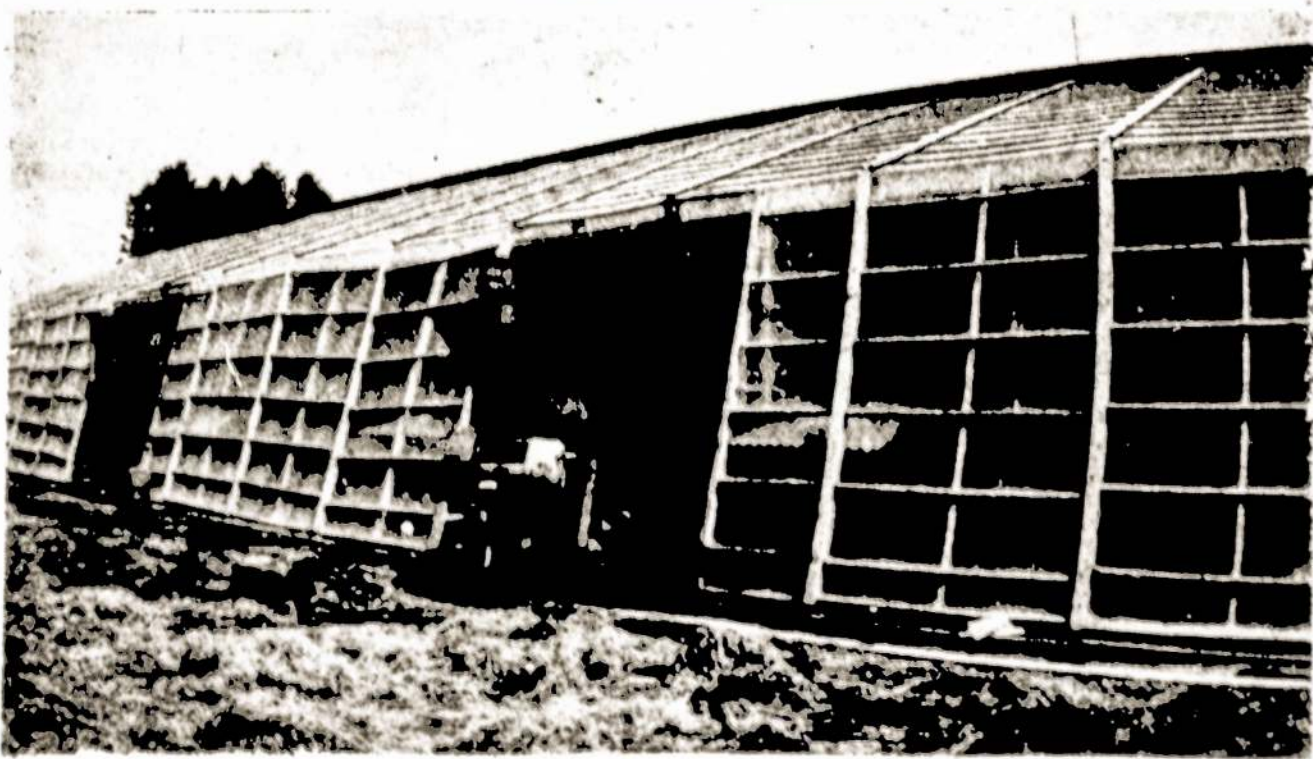
„Vilnies“ leidėjai buvo įsitikinę, kad senasis pasaulis netrukus su-byrės ir Amerikoje. Tas matosi kaip saulė danguje — net pro užmerktų akių vokus prašviečia.

Keletas citatų iš skelbimo, apie kurį kalbam:

„Vilnis“ su atsidėjimu gvildens politikos gyvenimo nuotaikas taip,

[Nukelta į 7 pusl.]

Vilnis, 1988 m. sausio 7 d.

Nuotraukoje — Daržinė su saulės kolektoriumi Raudondvario eksperimentiniame ūkyje.

N. Frelmano nuotr.

[Atkelta iš 6 pusl.]

kad skaitytojai aiškiai pamatys, ką mums lemia artima ateitis".

Taikstausi išryškinti vidinę, t. y. dvasinę, šio žygio pusę. Todėl nedrįstame kištis į sakinių konstrukciją. Juos čia pateikiame tokius, kokius pirmąkart suradome 1920 m. balandžio 3-osios „Laisvėje“.

Štai dar:

„Vilnis“ kuo aiškiausiai parodys savo skaitytojams, kaip keičiasi senieji visuomenės pagrindai, kaip dūžta į šipulius buržuazinės tvarkos sienos nuo įsisiūbavusių proletariato vilnių“.

— Galbūt ir laikraščio pavadinimas toks — „Vilnis“? — paklausė V. Vidinis. Trūktelėjo pečiais lyg apie tai nieko nebūtų girdėjęs. Ir kaip jo nesuprasti? Labai norisi, kad „Vilnis“ pirmiausia reikštų didžiulę jėgą: kaip kibirkštyje — liepsna, taip „Vilnyje“ — audra. Nelaisvės storiausias sienas šios vilnys sudaužo į šipulius, nes jau žmogus suprato, kas reikia daryti, kad pasaulyje būtų daugiau teisybės.

Ši „Vilnies“ skelbimą-programą „Laisvė“ kartojo: pirmą kartą — balandžio 9 d., antrą kartą — balandžio 14 d. Nė vienas žodis nesikeitė. Išliko ir tie, kad „Vilnis“ išeis balandžio 8-ąją.

Įdomių pasitaiko nuotykių žurnalistikoje. Mums įdomus ir šis. O balandžio 23 dienos „Laisvėje“ pasirodė žinutė:

„Čikagoje pradėjo eiti savaitraštis „Vilnis“. Leidžia jį A. Kairys ir kompanija. Redaguoja V. Raudzevičius. Pirmas numeris neblogas. Žinoma, jis nepatiks mūsų „moksliniams socialistams“, nes ne jų dvasioje vedamas.

Patartina darbininkams „Vilni“ įsigyti“.

O štai atėjo gegužės 5-oji. Ir vėl „Laisvėje“ skelbiama, kad „Vilnis“, Amerikos lietuvių darbininkų savaitraštis, išeis balandžio 8 d.

Paskutinį kartą šis skelbimas pakartotas gegužės 18 d., tačiau be nuorodos, kada išeis ar išėjo. „Laisvės“ redaktoriai pastebėjo savo klaidą. „Vilnis“ ieškojo patogesnės išikūrimui vietos ir iš Lowe Ave, kėlėsi į Holsted st.

Pranciškus

LAIŠKAI IR PARAMA

Gerb. „Vilnies“ Adm.:

Čia prisiuočiu čekį vertės \$40 — \$15 už atnaujinimą prenumeratos ir \$25 „Vilnies“ paramai. Geriausi linkėjimai visam laikraščio kolektyvui.

Lai gyvuoja taika ir tautų draugystė!

K. Thomas
Endell, N. Y.

Gerbiamieji:

Atsiunčiu \$40 atnaujinimui mano dviem giminėm prenumeratas Lietuvoje. Kas iš \$40 liks, lai bus laikraščiu parama.

Jonas Friza
Cicero, Ill.

Dear Friends:

Enclosed \$30 for subscription and donation.

Konstantina Geguzis
Chicago, Ill.

Hello:

Regards from Rick and Jean and family. Please find my check for \$30.00. I did not order Mrs. Batutis sympathy, but don't worry, it was a good gesture.

We just returned from a 10 day cruise on this beautiful ship, our 12th cruise, 4th on the S. S. Rot-Vilnis, 1988 m. sausio 7 d.

TELEGRAMA

SVEIKINAME „VILNIES“ LAIKRAŠCIO LEIDĖJUS IR SKAITYTOJUS. NAUJŲJŲ METŲ PROGA LINKIME STIPRIOS SVEIKATOS, KŪRYBINIŲ LAIMĖJIMŲ, SĖKMĖS KOVOJANT UŽ TAIKĄ IR PAZANGĄ PASAULYJE.

TIESOS LAIKRAŠCIO REDAKTORIUS
A. LAURINCIUKAS

NAUJAS LIETUVOS PREZIDENTAS

Vytautas Astrauskas

Ryšium su R. Songailos išrinkimu Lietuvos KP Centro Komiteto pirmuoju sekretorium, jo vieton Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos aštunto šaukimo sesija Aukščiausiosios Tarybos pirmininku — mūsiškai tariant, Lietuvos prezidentu — išrinko Vytautą Astrauską.

PAŽINOJUSIEMS J. ŠLIŪPA

Senosios kartos ne vienas pažangietis savo laiku klerikalų buvo pravardžiuojamas šliūptarniu, ne vienas tada skelbusį bedievybę dr. Joną Šliūpą pažinojo asmeniškai. Žinoma, daug pažangiečių jau išmirė, bet gal dar yra, pas kurį tada dr. J. Šliūpas važinėdamas po kolonijas su prakalbonis yra staptelėjęs ir netgi nakvojęs. Ir kaip būdavo įprasta, už apnakvinimą J. Šliūpas atsilygindavo padėkos atviruku, laiškūčiu bei kokia nors brošiūrėle.

Dr. Jono Šliūpo sūnus Vytautas renka apie savo tėvo nueitą kelią Amerikoje medžiagą ir galvoja įsteigti AUSRININKO DR. JONO ŠLIŪPO VARDŲ ARCHYVĄ, kurį anksčiau ar vėliau ketina persiūsti į Lietuvą.

Jeigu kuris turite J. Šliūpo kokį laiškūtį, atviruką, ruošiamų jam prakalbų atsišaukimą bei kokį susijusį su Šliūpu daiktą bei daiktėlį, padėkite jo sūnui ir pasiūskite jam. Pageidautini ir atsiminimai, bet jeigu nebepajėgiate jų parašyti, tai parašykite jo sūnui kokį reikalą esate turėję su Šliūpu bei kokį jums įspūdį jis padarė.

Siūskite šiuo adresu: V. Šliūpas, P.O. Box 613300, So. Lake Tahoe, Ca. 95761-3300.

terdam — our sons and daughter — in-law (even though she teaches) all pitched in and kept our businesses going. Richard Jr. is an Electrical Engineer and Tom overseas sales on the road.

So sorry Mrs. Marazas is not doing well — we truly wish her viso, viso gero.

Viso gero visiems ir laimingų ateinančių švenčių.

Jean and Rick Misevičius
Lemond, Ill.

V. Astrauskas 57 metų amžiaus, gimęs Šiauliuose, baigęs Vilniaus aukštąją partinę mokyklą ir Maskvoje kooperacijos institutą, nuo 1950 metų TSKP narys, 1961 metais išrinktas Lietuvos KP CK nariu, o 1981 metais ir LK Centro Komiteto sekretoriumi.

V. Astrauskas nepaprastai darbštus žmogus. Už nuopelnus Komunistų partijai ir Tarybų valstybei apdovanotas keturiais Darbo raudonosios vėliavos ordinais, Tautų draugystės ordinu, medaliais. Jam suteiktas respublikos nusipelnusio kultūros veikėjo garbės vardas.

N. DE SCHAAF DĖL AIŠKUMO

Helen Janulis, Anna Jakštis, Ruthie Gugas, Wally Pozer ir kiti draugai per laiškus klausia, ar sugrįžau į „Vilni“ dirbti. Noriu čia atviru žodžiu pasakyti, jog ne!

Kaip žinia, praeitų metų gegužės 8 dieną iš „Vilnies“ administratorės darbo atsistatydinau. Tai atlikau gydytojo patarimu, nes ilgiau dirbti, patarė, nebegalinti dirbti, nes gali ištikti tragiškas širdies priepuolis ar paralyžius.

Kadangi Juliją Marazienę ištiko paralyžius, buvau paprašyta, kad savanoriškai, visuomeniniais pagrindais (be atlyginimo) bendradarbiaučiau — atliekamu laiku rašinėčiau taip, kaip atliekamu laiku nuo administracijos darbo rašinėdavau „Tarpe mūsų“ ir kitokias žinutes.

Todėl, mano skaitytojai, norintys, kad šį tą parašyčiau apie jus bei jūsų pažįstamus, susisiekiu su manimi. Adresas: 9235 S. Marshfield Ave., Chicago, Ill. 60620.

Nellie De Schaaf

SVEIKINIMAS

Su Naujais 1988-aisiais metais sveikinu visus gimines ir pažįstamus Amerikoje ir Tarybų Lietuvoje.

Man bėgo linksmos, saldžios dienos. Kiekviena tamsi naktelė teikė smagumą, tik neamžina laimužė. Nebešviečia jau saulutė, miglos kyla, saulė leidžias, piktos dvasios širdyje beldžias. Sielų naktis ima temti, man apleistai — reikia senti. Nuliūdimas slegia krūtine, žudo paskutinę viltį. Jau širdyje išnyko jausmas, keistas žioplis mano džiaugsmas. Jaunų dienų prisiminimas pasilieka kaip arimas. Palikau viena, turiu liūdėti, per naktis ir dienas senėti.

ELIZABETH REPSHIS
Dorchester, Mass.

NUOŠIRDŽIAI SVEIKINAME

visą „Vilnies“ kolektyvą su Naujaisiais metais. Linkime visokeriopos laimės kaip darbe, taip ir gyvenime, geriausios sveikatos.

Taipgi trokštame, kad mūsų planetoje būtų taika.

NATALĖ ir AUGUSTAS IESMANTAI
Ft. Lauderdale, Fla.

SU NAUJAIŠ METAIS

Sveikiname „Vilnies“ kolektyvą, gimines, draugus, pažįstamus Tarybų Lietuvoje ir šioje šalyje.

Linkime visiems geros sveikatos, ryžto, energijos, daug laimės ir Taikos pasaulyje.

ALFONŠAS PATECKAS

PRADEDANT NAUJUOSIUS METUS

Sveikiname visus savo gimines, draugus ir bičiulius Lietuvoje, Jungtinėse Amerikos Valstijose, meno saviveiklininkus ir visus kitus kovotojus už taiką.

LINKIME, KAD ŠIE METAI ATNEŠTŲ
TAIKĄ IR GERBŪVĮ ŽMONIJAI
VISAME PASAULYJE.

Jonas Pateckas — Linda Pateckaitė

Mirė Albertina Jakienė

Po sunkios ir ilgos ligos, gruodžio 14 d. mirė Chicagos pažangiųjų lietuvių visuomeninio judėjimo veteranė Albertina Jakienė, sulaukusi 93 metus. Mirė pasikamavus šešis mėnesius senų žmonių priežiūros namuose (nursing home), globojama jos buvusios ilgametės draugės Žilinskienės sūnaus Juliaus ir nuo 1914 metų draugės Elenos Trusk bei jos duktės Aldonos Žekas.

Albertina Jakienė nuėjo ilgą kovos kelią Chicagoje už darbo žmonių bendrą reikalą, ypač pažangiųjų lietuvių judėjimo arenoje. Pradėjus visuomeninę veiklą 1914 metais Lietuvių Socialistų Sąjungos 81-ojoje kuopoje, aktyviai dalyvavo LKM chorą organizuojant, Socialistų Sąjungos skilime, laikraščio "Vilnius" įkūrimo, "sklokos" nesantikos metais... Ir nė karto nesuklupo, visuomet laikėsi gilių savo įsitikinimų kairiajame Chicagos lietuvių sparne.

Nuo pat 1914-ųjų metų per ilgus metus gyvendama Chicagoje ji daug triūso yra atidavus saviveiklai, nemažiau širdies įdėjus į "Vilnius" gyvavimą. Daugiau kaip penkiolika metų ji yra buvusi laikraščio direktorių tarybos narė, dažnai buvo renkama tarybos pirmininke. Daug kartų yra dalyvavusi vajuose, buvo viena dosniųjų laikraščio macenačių. Nuo pat pradžių laikraštį rėmė stambiomis sumomis, pastaruosius kelerius metus dalininkų suvažiavimus sveikino tūkstantinėmis dolerių.

Albertina Jakienė buvo bemokslė, bet apsiskaičiusi moteris, kaip retas kuris žmogus, nematęs mokyklos suolo. Skaitė ji lietuvių, rusų ir latvių kalbomis klasikus, kaip J. Zemaite, Maksim Gorki, pažangiųjų imigrantų latvių "Latvietį". Tiko ji inteligentų ir paprastų žmonių tarpe. Plačią pažintį palaikė su L. Prūseika, A. Bimba, R. Mizara ir daugeliu kitų Amerikos pažangiųjų lietuvių visuomenininkų.

Nebe daug Albertinos draugių, bičiulių bei pažįstamų yra belikusių gyvų, o kurių dar yra, dauguma persikėlę leisti senatvę į šiltuosius kraštus. Bet kai mirė, į Lechavičiaus šermentinę vistiek susirinko nemažas būrelis jos artimųjų bei bendražygių. Po S. J. Jokubkos prie kartsto pasakytos atsisveikinimo kalbos, laidotuvių direktorius Povilas Ridikas laidotuvių dalyvius Juliaus Žilinsko vardu pakvietė į Dainos restoraną velionies atminimu pietums.

Albertinos kūnas buvo nuvežtas į krematorių. **J. Žaliukas**

DARBININKŲ LAIKRAŠČIO POBŪVIS

Gruodžio 27 d. Humboldt Center salėse įvyko darbininkų pažangaus laikraščio "Peoples Daily World" skaitytojų, rėmėjų bei bendradarbių šeimyniškas Naujametinis pobūvis. Moterys atsinešė viena už kitą skanesnių patiekalų, vyrai papuošė bufetą, kad nebūtų tuščios taurelės.

Susirinkusieji susėdė už stalų būreliais vaisinosis sužeistais skanėstais, įvairaus skonio šiltais ir šaltais užkandžiais visą popietę. Jaunesniajai kartai viršutinėje salėje grojo styginis orkestrėlis su armonika šokiams.

Svarbu pažymėti, kad pobūvyje dalyvavo ir "Peoples Daily World" skaitytojų lietuvių. **J.**

PERDAVĖ LINKEJIMUS IŠ LIETUVOS

Dažnas biznio reikalais keliautojas į Lietuvą American Travel Service Bureau prezidentas Walter Rask išvakarėse švenčių keletai dienų buvo nuvykęs į Lietuvą, kur susitiko nemaža "Vilnius" kolektyvui pažįstamų žmonių, draugų bei bičiulių, netgi "Vilnius" bendradarbių žurnalistų.

Grįžęs išvakarėse Kalėdų, W. Rask laikraščio kolektyvui perdavė nuo susitikusių Lietuvoje nuoširdžiausius sveikinimus su Naujaisiais metais ir linkėjimus geriausios sėkmės sunkiame darbe leidžiant laikraštį. —ka

DETROIT, MICH.

Mirus Anna Daukus-Litvin

Reiškiu gilią užuojautą velionės dukrai Lilian Gugas, sūnui Albert Litvinui, visiems kitiems giminėms bei artimiesiems, draugams.

MARY GINAITIS
Santa Clara, Calif.

CHICAGO, ILL.

Mirus Albertinai Jenkins-Jakienai

Reiškiame gilią užuojautą velionės globėjui Julius Žilinskas, artimiausioms jos draugėms Helen Trusk, Aldona Žekas ir kitoms draugėms bei bendražygiams Chicagos pažangiųjų lietuvių judėjime.

JULIUS ir MARY URBIKAI
Chicago, Ill.

CHICAGO, ILL.

Mirus Albertinai Jenkins-Jakienai

Reiškiame gilią užuojautą velionės globėjui Julius Žilinskas, artimiausioms jos draugėms Helen Trusk, Aldona Žekas ir kitoms draugėms bei bendražygiams Chicagos pažangiųjų lietuvių judėjime.

ANNA ir S. J. JOKUBKA
Chicago, Ill.

LANKESI BUVUSI URUGVAJIETĖ

Iškviesta asmeniškai viza Chicagoje lankėsi buvusi urugvajietė, 1950-aisiais metais reemigravusi į Lietuvą, Marytė Dijokienė. Į "Vilnius" įstaigą viešnia buvo atvežę Vaitkai, ta proga aplankė nuo emigracijos metų Pietų Amerikoje pažįstamus Anną ir S. J. Jokubkas.

Viešnia pasakojo, kad reemigravus į Lietuvą pradžioje buvo sunkoka apsiprasti, bet dabar Lietuvoje gyvenimo nemainytų nė už jokių pinigų su turėtu Urugvajuje gyvenimu. Jeigu reiktų apsiprasti Amerikoje — būtų dar sunkiau. **X.**

ATNAUJINO 15 PRENUMERATŲ Į LIETUVĄ

"Vilnius" etatinis darbuotojas, bet dirbantis be atlyginimo, Antanas Litvinas kasmet vajaus metu užprenumeruoja nemažam skaičiui naujiems skaitytojams laikraštį ir daugeliui atnaujina. Šį kartą, prisimindamas išmirusius skaitytojus, kad netrumpėtų skaitytojų sąrašas, įteikė \$300 atnaujinimui prenumeratų kai kuriems skaitytojams Lietuvoje. Įteikdamas šiuos \$300 palinkėjo visiems gyviesiems laikraščio skaitytojams "Merry Christmas and Happy Holidays".

Laikraščio kolektyvas jam reiškia nuoširdžiausią ačiū ir taip pat laimingų Naujųjų Metų. **J. U.**

CHICAGO, ILL.

Mirus Albertinai Jenkins-Jakienai

Reiškiame gilią užuojautą velionės globėjui Julius Žilinskas, artimiausioms jos draugėms Helen Trusk, Aldona Žekas ir kitoms draugėms bei bendražygiams Chicagos pažangiųjų lietuvių judėjime.

ANTOINETTE VAITKUS
FRANK VAITKUS
FRANCES JORDAN
EDWARD JORDAN
NELLIE DE SCHAAP
LOUIS DE SCHAAP
ANTHONY LITVINAS

PETRONĖ MALINAUSKAS
AL PATECKAS
JOHN PATECKAS
B. RASINSKAS
JOHN FEIZA
ANELE DOČKUS

MIRUS

Alfonsui Švegždai

Reiškiame gilią užuojautą velionio šeimai, giminėms bei draugams čia Amerikoje ir Lietuvoje. Liūdime drauge su visais.

LIETUVIŲ SENIOR CITIZENS KLUBO
VALDYBA IR NARIAI
St. Petersburg, Fla.

LIŪDNAS PRISIMINIMAS

Jack Gordon [Gužausko]

Sausio 24 d. sukako 10 metų kaip jį mirtis nuo mūsų atskyrė amžinai. Niūekaip negalime jo pamiršti.

Deep in our heart a memory is kept
Of ones loved we will never forget.
A silent thought a secret tear is kept
Throughout each lovely year.
Wonderful memories ever so dear
Treasured still with love sincere.

Lai jam, amžinu miegu užmigusiam, būna ramu ilsėtis. Lankysim jo kapą ir puošim gyvomis gėlėmis.

Liūdinti motina MARTHA GUŽAUSKAS,
seserys ANNE KRISIKEN ir EMILY WHITE
ir jo šeima

Liūdnas prisiminimas

Mudviem su sesute Eleonora Claras, gyvenančia Palo Alto, Kalifornijoje, didžiosios metinės šventės sukelia ir liūdną prisiminimą.

1969 metų gruodžio 23 d. mirė mums brangus tėvas Adam Staškus, 1982 metų gruodžio 20 d. mirė mano mylimas vyras Albert Laurence, tik prieš metus, 1986 metų spalio 29 d. mirė mums brangi motina Antanina Staškus, kiek anksčiau, 1978 metų balandžio 19 d. mirė mūsų dėdė Joseph Staškus.

Prieš šventes, jų metu ir joms praėjus visuomet mirusiuosius prisimename ir abi netekusios savo artimųjų, liūdim

MRS. ALBERT E. LAURENCE
San Jose, Cal.

Vilnius, 1988 m. sausio 7 d.